

РЕЗЮМЕТА
на научните публикации
на доц. д-р Валентина Методиева Попова

представени

**за участие в конкурса за професор по 3.6. право (граждански процес) в
ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски”, обявен в ДВ бр. 80 от 14.10.2011 г.**

I. Актуални проблеми на европейския граждански процес и част VII на ГПК, изд. Сиела, С. 2011 (№1 от списъка на публикациите).

Монографията е посветена на актуални проблеми на Европейския граждански процес и част VII на новия ГПК.

В глава I са разгледани общата характеристика и източниците на европейския граждански процес. Застъпва се разбирането, че той е вид международен граждански процес. Касае се за граждански дела с международен елемент, като с едни свои елементи делото е свързано лично или териториално с една държава членка, а с други - с друга държава членка. Нормите са процесуални и регламентират процесуални правоотношения по граждански и търговски дела с международен елемент, който е вътре в ЕС. Членството на Република България в ЕС не превръща тези дела във вид вътрешни дела. Изяснена е и съществената разлика между делата с международен елемент вътре в ЕС, наричани още трансгранични дела, и международните граждански дела, един от елементите на които е свързан с държава нечленка на ЕС. Към настоящия момент европейският граждански процес се урежда с регламенти, които, като актове на европейския законодател, имат наднационален източник и са пряко приложими във всички държави членки (чл.288,ал.2 ДФЕС; чл.249,ал.2 ДЕО). Характерно за тези регламенти е, че те не създават еднаква процедура в исковия, изпълнителния или обезпечителния процес на отделните държави членки. Целта на европейския законодател е да се запазят традициите и достиженията на гражданските процеси на отделните държави членки. Нормите на Европейския граждански процес уреждат отношенията в допирните точки (компетентност, доказателства, признаване на решенията и допускане на принудителното им изпълнение) в гражданските процеси на държавите членки, касаещи дела с трансграничен елемент. Постепенно се правят стъпки за създаване на някои уеднаквени процедури, важащи за граждански дела с международен (трансграничен) елемент в рамките на ЕС (Регл.1896/2006; Регл.861/2007). Разгледан е и практически важният въпрос за структурирането и редактиране на регламентите на български език.

Част VII на ГПК, която се прилага в практиката (въпреки унищожителните критики в литературата), е анализирана като действащо право. Посочени са нормите в регламентите, които препращат към националното право на всяка от държавите членки. В следващите глави на монографията са изследвани конкретните текстове на част VII на ГПК във връзка и със съобразеността им със съответните регламенти. Направени са изводи за три групи норми: **а)** необходими, поради наличие на препращащи норми в регламентите; **б)** противоречащи на текстове на регламентите и поради това неприложими; **в)** повтарящи текстове от регламентите и поради това ненужни. В последните два случая е обосновано прякото приложение на съответната норма на регламента.

Отделено е внимание и на производството за преюдициално заключение, което е част от право на ЕС, като процедура на СЕС по искане на националната юрисдикция на съответната държава членка.

В глава II е изследван Регл.44/2001 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела. Очертано е приложното му поле. Във връзка с неприложимостта му за арбитражните производства, решения и спогодби е изследвано развитието на идеите на европейския законодател *de lege ferenda*. Отделено е внимание на становището на Европейския икономически и социален комитет относно „Зелена книга за преразглеждане на Регл.44/2001“ за частично премахване на изключването на арбитража от приложението на Регламента, като: а) бъдат разрешени обезпечителните мерки за обезпечение на иск пред арбитраж; б) стане възможно признаването на решения относно валидността на споразуменията за арбитраж и се улесни признаването и изпълнението на арбитражното решение.

Анализирани са правилата за компетентност на съдилищата на отделните държави членки, видовете компетентност, правното им значение и начин на прилагане. Във вр. с автономното понятие за местоживеене по см. на чл.59 от Регламента, който препраща към националното право, е изследван въпросът кой от двата нормативни акта е приложим в случая - КМЧП или ГПК. Изследвано е Приложение I на Регл.44/2001, в което, във връзка с чл.3,ал.1 Регл.44/2001, е установено кои норми от вътрешното право няма да се прилагат, като за Република България е посочена цялата разпоредба на чл.4,ал.1 КМЧП, макар че само т.1 противоречи на регламента. Отделено е внимание и на установеното в чл.6,ал.2 Регл.44/2001 изключение от правилото на чл.3,ал.1 от Регламента относно "всякакво производство по отношение на трето лице", т.е. всеки процесуален механизъм, чрез който първоначалното производство се разширява, за да включи и трето лице. Особено внимание е отделено на специалната компетентност относно обезпечителните мерки, предвидена в чл.31 Регл.44/2001, и условията за нейното приложение. Застъпено е становището, че обезпечаването на доказателствата не е обезпечителна мярка по смисъла на чл.31 Регл.44/2001, а за него е приложим Регл.1206/2001. Изследван е спорният в литературата проблем за приложението на чл.31 Регл.44/2001, когато за исковия процес има уговорен арбитраж. Обоснован е изводът, че обезпечителните мерки попадат в предметния обхват на Регл.44/2001, защото обезпечителният процес се развива пред съда.

Изследвани са установените механизми за намаляване на възможността за едновременното провеждане на производства в различни държави и постановяване на противоречащи си съдебни решения (чл.27 и чл.28,ал.1 и 2 Регл.44/2001) при едновременна висящност на две и повече дела пред държавните съдилища на две или повече държави членки, които са компетентни да разгледат делата, както и приложното поле на всеки от механизмите: а) Отводът по чл.27 за висящ процес е разгледан във връзка с изискванията за обективен и субективен идентитет на делата според автономните легални определения на чл.30 от Регламента, като е анализиран и редът за неговото прилагане. Направено е сравнение на правното значение на отвода при висящи дела пред националните съдилища. Изяснено е автономното за европейското право понятие „установяване на компетентност“ на първия сезиран съд, което не е познато на българското процесуално право, както и спорният в българската литература въпрос за възможния начин на това установяване. б) Анализирани са предпоставките и редът за спиране по чл.28,ал.1 Регл.44/2001, както и неговата цел - зачитане на СПН и КД на решението. Акцентирано е върху изключително тясната връзка с чл.33 от Регламента за зачитане последиците на решението. Затова предметите на двете дела трябва да са в съотношение на преюдициалност. Направен е анализ на предвиденото в

чл.28,ал.1 Регл.44/2001 спиране на второто дело и е обосновавана необходимостта от спиране на обусловеното дело, като с това се споделят и критиките в литературата по европейски граждански процес относно ограничението на чл.28,ал.1 Регл.44/2001 до второто дело. Направено е сравнение със спирането по чл.229,ал.1,т.4 ГПК, отчетено е становището на ВКС в т. 8 от ТР №1/2001г.,ОСГК на ВКС и т.9 от ТР № 2/2004г.,ОСГК на ВКС, както и задължението на съда да разгледа и реши делото в разумен срок (чл.13 ГПК, чл.6,ал.1 ЕКПЧ). **в)** Анализирани са и чл.28,ал.2 от Регламента (какъвто аналог в нашето процесуално право няма), който отчита висящността на две дела пред съдилищата на две различни държави членки по свързани помежду си искове, като връзката е различна от тази на преюдициланост, идентичност и взаимно изключване, и предвижда възможността съдът, пред който е висящо второто дело, да отклони подсъдността си, т.е. да се откаже от своята компетентност, макар че по правилата на Регл.44/2001 той е компетентен да разгледа това дело.

Изследвани са въпросите за признаването на решението и допускането на принудителното му изпълнение. Изяснено е понятието „признаване на решението“ в широкия смисъл на думата – на всички негови последици (СПН, КД и ИС); признаване в тесния смисъл на думата – на неговата СПН и КД (ако СР има такова). Признаването на ИС на решението, постановено в една държава, в друга държава, се нарича още допускане на принудителното изпълнение в държавата по изпълнението. **а)** Признаването на СПН и КД на решението, постановено в една държава членка, в друга държава членка, става без да се провежда екзекватура. Направен е анализ на дублиращата чл.33, ал.1 от Регламента норма на чл.621,ал.1 ГПК, в която е постановено, че СР или друг акт се зачита от органа, пред който се предявява, въз основа на препис, заверен от постановилия го съд, и придружаващото го удостоверение, когато акт на ЕС изисква това. Подчертава се, че за признаването на съответната последица (СПН, КД) в държава членка, в т.ч. и при прякото ѝ признаване, е необходимо тя да е настъпила в държавата по произход, както и че признаването става в обективните и субективни предели и съдържанието, което има тази последица според законодателството на държавата по произход. Изяснени са приликата и разликата между прякото признаване по чл.621 ГПК от несъдебен орган и инцидентното пряко съдебно признаване, предвидено в чл.622,ал.4 ГПК и чл.33,ал.3 Регл.44/2001. Анализирани са спецификата на тази съкратена процедура по екзекватура по чл.623 ГПК и правния интерес от нейното провеждане. Изяснен е смисълът и приложното поле на чл.37,ал.1 Регл.44/2001. **б)** Изследвана е специалната, съкратена и ускорена процедура по екзекватура за допускане на принудителното изпълнение (признаването на ИС) на решението, постановено в една държава членка, в друга държава членка. Изискването за нейното провеждане е установено в чл.38 от регламента, а чл.40,ал.1 изрично препраща към националното право, уреждащо именно тази процедура. Ето защо, създаденият с тази цел чл.623 ГПК се оказва не толкова излишен, както се твърдеше доскоро в някои литературни източници. Очертани са трите групи подлежащи на изпълнение актове при условията и реда на Регл.44/2001 и необходимостта те да бъдат постановени по правоотношение, което е в обхвата на Регл.44/2001: съдебно решение по см. на чл.32 Регл.44/2001; подлежащ на изпълнение в държавата по произход публичен (автентичен) документ по см. на чл.57 Регл.44/2001 (несъдебни ИО, които съществуват в някои държави членки); съдебна спогодба (чл.58 Регл.44/2001), която от гледна точка на принудителното изпълнение европейският законодател е приравнил на публичен (автентичен) документ. Изследвани са съдебните актове, които съгл. чл.623 ГПК се постановяват по специалната съкратена процедура по екзекватура за допускане на принудителното изпълнение. Направена е добронамерена критика на

несъответствието на използваните термини и техните последици и по-специално наименованието на акта като разпореждане и в същото време изричното постановяване, че то има значението на решение, постановено в исков процес (чл.623,ал.5 ГПК). **в)** Чл.405,ал.4 ГПК е анализиран във вр. с чл.47,ал.3 Регл.44/2001; направен е изводът, че след постановяването на въззивното решение на САС, с което жалбата срещу разпореждането за издаване на ИЛ не се уважава, съответно жалбата срещу отказа да се допусне принудителното изпълнение, се уважава, регламентът допуска да се издаде ИЛ и следва да се отчете прякото му действие. **г)** Направен е критичен анализ на режима на обжалване на разпореждането за допускане на принудителното изпълнение (чл.623,ал.6 ГПК във вр. с чл.43,ал.3 Регл.44/2001; чл.274, 279 ГПК).

В глава III е изследван Регл.2201/2003 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност. Проследено е развитието на разрешенията, които европейският законодател е дал на материята, предмет на регулиране в този регламент. Акцентира се, че за да се гарантира равенството на всички деца, той обхваща всички решения относно родителската отговорност, вкл. мерките за защита на детето, независимо от каквато и да е връзка с брачното производство (т.5 от мотивите). Тъй като прилагането на правилата за родителската отговорност често се налага в брачното производство, уредбата е обединена в един регламент и така е създаден единен инструмент по делата за развод и родителска отговорност. Изяснени са автономните за Регламента понятия и използваните в българския му текст термини: а) „обявяване на брака за нищожен”, равнозначен на адекватния за българската юридическа терминология „унищожаване на брака”; б) „законна раздяла” в см. „раздяла без прекратяване на брака”, обявена от съда, (каквото институт има в немското право и не е познат на българското); в) „разтрогване на родителските връзки”, погрешно използван вместо „разтрогване на брачната връзка”; г) „родителска отговорност”, автономно за Регл.2201/2003, сборно понятие, като са изяснени отделните му елементи. Понятиятният апарат на Регл.2201/2003 е изяснен и в съпоставка с използваните в новия СК понятия и термини. Очертан е кръгът на делата, за които, съгл. чл.1,ал.3 Регл.2201/2003, този регламент не се прилага, макар че имат връзка с отношенията между родители и деца и родителската отговорност. За издръжката се прилага Регл.4/2009; за делата за защита на другите имуществени права на детето се прилагат съотв. Регл.44/2001, Регл.805/2004, Регл.1896/2006 и Регл.861/2007. Разгледани са множеството алтернативни компетентности на съдилищата на държавите членки, предвидени в Регл.2201/2003, по делата за развод. Изследвани са въпросите за компетентността по делата за родителската отговорност, лични отношения между родител и дете и връщане на дете, които са от изключителна актуалност и социална значимост, деликатност и острота на спора в съвременната действителност.

Очертано е съотношението на Регл.2201/2003 и посочените в чл.60, 61 от него Конвенции. Специално внимание е отделено на съотношението между действието на Регл.2201/2003 и Хагската конвенция от 1980 г. във вр. с автономното за регламента понятие неправомерно отвеждане и задържане на деца, аналогично на отвличането по смисъла на Хагската конвенция от 1980г. Анализирани са т.17, т.18 от мотивите и чл.11 от Регламента и е обоснован изводът, че волята на европейския законодател е категорична - в случаите на неправомерно отвеждане или задържане на дете, връщането на детето трябва да се осъществи без закъснение, и за тази цел Хагската конвенция от 1980 г. продължава да се прилага, като приложението ѝ е допълнено от разпоредбите на Регл.2201/2003, особено с чл.11, в който са създадени специални автономни процесуални правила за делата за връщането на дете, което е било неправомерно

отведено или задържано в държава членка, различна от държавата членка, където детето е имало обичайно местопребиваване. Подчертано е изискването за гарантиране възможността на детето и на лицето, поискало връщането, да бъдат изслушани в процеса (чл.11,ал.1,2 и 5 Регл.2201/2003). Изяснена е връзката и съотношението между чл.13 от Хагската конвенция и чл.11,ал.6,7 и 8 Регл.2201/2003 и спецификата на решението по чл.11,ал.8 Регл.2201/2003, постановено във вр. с отказа на съда на държавата членка, където детето неправомерно е отведено или/и се задържа неправомерно.

Анализирана е съществената разликата между режима на признаване на решението, включено в приложното поле на Регл.2201/2003, и допускането на принудителното изпълнение. Признаването е пряко, без екзекватура (чл.21,ал.1 Регл.2201/2003). То се отнася до СПН и/или КД на СР и става със съдържанието, обективните и субективни предели, които тези последици според законодателството на държавата по произход имат, в т.ч. и когато такива няма в държавата, където се иска признаването на СР, напр. решенията за обявяване на раздялата между съпрузите, постановени в държави членки, където този институт съществува (Германия, Полша). И тук, както при Регл.44/2001 СПН, съотв. КД като последици на СР трябва да са настъпили в държавата по произход. Използването на прякото признаване остава факултативна възможност за обвързаното от СПН и/или КД на СР лице и не изключва правния интерес да иска неговото признаване или непризнаване по съкратената екзекватура по чл.623 ГПК.

Изследвани са двата режима на допускане на принудителното изпълнение на решенията, отнасящи се за родителската отговорност: Общият режим за всички решения е чрез съкратената екзекватура по чл.623 ГПК. Режимът без екзекватура е специален за решенията по чл.40,ал.1,б.,„а” и б” Регл.2201/2003. Възможността за неговото използване е факултативна. Анализиран е и чл.41,ал.1 Регл.2201/2003 за възможността в държавата по произход да се постанови предварително принудително изпълнение на СР за лични отношения и когато във вътрешното право това не е предвидено. Изследвана е и спецификата на принудителното изпълнение на СР по чл.11,ал.8 Регл. 2201/2003.

В глава IV е изследван Регл.805/2004 за въвеждане на ЕИО - първият, в който европейският законодател премахна производствата по екзекватура като предпоставка за допускане на принудителното изпълнение на ИО, издадени в една държава членка, в другите държави членки. Екзекватурата в държавата на принудителното изпълнение е заменена със сертифицирането на ИО от съдилищата на държавата членка по произход. Касае се за ИО, издадени от националните съдилища по вътрешното право на съответната държава членка, които имат ИС, без да е необходимо да са станали необжалваеми. Изследвани са актовете, които могат да бъдат удостоверени като ЕИО, в т.ч. актовете по ГПК, във вр. с автономното понятие за безспорни вземания, съобразно критериите по чл.3 Регл.805/2004. Изяснено е понятието „публичен документ” по см. на чл.4,ал.1 и автономния му характер – несъдебни актове, които имат качеството на ИО в държавата по произход, подобно на несъдебните ИО по стария ГПК. Анализирани са характерът на установените в чл.13,14 и 15 Регл.805/2004 минимални стандарти, на които трябва да отговарят връчването и призоваването, и нормите на ГПК, отнасящи се до връчването и призоваване, във вр. със съответствието им с тези стандарти. Изследвани са предвидените в чл.19 Регл.805/2004 минимални стандарти за преразглеждане на решението в изключителни случаи (условие за удостоверяването на едно решение като ЕИО) и нормите на ГПК, които съответстват на тези изисквания. Отчетен е факултативният характер на възможността за използването на механизма на Регл.805/2006, в съотношение с възможностите по Регл.44/2001 г. и Регл.1896/2006. Анализиран е чл.619 ГПК във

вр. с чл.6 и чл.24 Регл.805/2006 относно компетентния да издаде у нас ЕИО съд. Посочено е, че в чл.619,ал.1 ГПК нашият законодател механично се е съобразил с чл.4,ал.3 Регл.805/2004, предвиждащ публичните актове като извънсъдебни ИО, като не е съобразил че вече няма несъдебни ИО в българското право. Обосновавана е тезата, че неконституирането на длъжника в производството за издаване на УЕИО, не го превръща в охранително по смисъла на българското процесуално право. Подчертано е правилото на чл.20,ал.2 Регл.805/2004, че СР, удостоверено като ЕИО в държавата по произход, подлежи на принудително изпълнение в държавата по принудителното изпълнение при същите условия като СР, постановено в тази държава. На това основание е изведен изводът, че чл.624 ГПК, който предвижда издаването на ИЛ въз осн. на ЕИО, не противоречи на регламента. Аргументирано е становището за правния интерес на длъжника да обжалва разпореждането за издаване на ИЛ въз основа на ЕИО, когато вече има издаден такъв. Изследвана е и установената в чл.624,ал.1 ГПК местна компетентност за издаването на ИЛ. Обоснован е изводът, че специалното третиране на обжалването на разпореждането за издаване на ИЛ не съответства на императивно определеното в чл.20,ал.2 Регл.805/2004 правило.

В глава V е направен концентриран анализ на Регл.1896/2006 за създаване на процедура за ЕЗП¹. Изведен е изводът, че се касае за специална, автономна процедура за създаване на съдебно ИО по дела с трансграничен елемент за безспорни парични вземания, произтичащи от договорно основание (при предвидените в чл.2,ал.2,б.,г“ изключения), като размерът на вземането е ирелевантен. Подчертано е, че вземането трябва да е не просто дължимо, както е посочено в българския текст на чл.4 Регл.1896/2006, а изискуемо, което изискване произтича от естеството на процедурата. Издадената в една държава членка ЕЗП е ИО във всички държави членки, без за това да е необходима екзекватура за допускане на принудителното ѝ изпълнение в държавата по принудителното изпълнение. Акцентирано е, че съгл. чл.26 Регл.1896/2006 всички процесуални въпроси, които не са изрично уредени в регламента, се регулират от националното законодателство, което оправдава много оспорваното в нашата литература съществуване на съответните норми в част VII ГПК. Подчертан е факултативният характер на възможността за използване на процедурата по Регл.1896/2007.

Изяснен е понятийният апарат, с който борави европейският законодател в този регламент. Отчетено е автономното значение на термините. Използването им в българския текст на регламента е съпоставено с това в немския текст и със значението им в българската правна терминология, взета е предвид същността на процедурата. Особено внимание е отделено на термините „ищец“, „ответник“, „иск“, „искова молба“, „привеждане в изпълнение“. Подчертана е връзката между производството за издаване на ЕЗП като съдебно ИО за вземане, което не е оспорено от длъжника, с исковия процес, който се провежда, ако вземането се оспори (чл.17 във вр. с чл.16 от Регламента). Затова съществено значение има изследването на съотношението на критериите по чл.3,ал.1 Регл.1896/2006 за определянето на международния (трансграничния) елемент и установените в чл.6,ал.1 и 2 Регл.1896/2006 изисквания за компетентност на сезирания съд.

---

¹ Подробното изследване на този регламент е направено в моята студия „Регламент № 1896/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 година за създаване на процедура за европейска заповед за плащане, публикувана в „Сборник в памет на проф., д-р Ж.„Сталев“, изд. „Снела“, С., 2009, с.573-685. Поради изискването на издателя за по-малък обем на монографията, за съжаление нямах възможност да имплантирам в нея това подробно изследване, което се съдържа в студията. Затова си позволих да я представя в публикациите за конкурса (№3 от списъка), като в т.III от списъка на приносите съм отбелязала някои приноси, чийто носител е само студията.

Направен е критичен анализ на установената в чл.625,ал.1 ГПК компетентност, обосновано е прякото приложение на чл.6, ал.1 и 2 от регламента и предложението de lege ferenda чл.625 ГПК да се съгласува с тях. Изтъкната е голямата степен на използване на стандартизираните формуляри за процесуалните действия на съда и страните и задължителното им съдържание, както и че тази форма е условие за валидност на посочените действия, с изключение на възражението на длъжника по чл.16 от регламента, за което е достатъчна писмената форма. Анализирани са обхватът на проверката, посочена в чл.11 от Регламента във вр. с чл.2, 3, 4, 6 и 7, която съдът извършва само въз основа на оформената в надлежния формуляр молба. Специално внимание е отделено на проверката на компетентността на съда и очевидната неоснователност на вземането по см. на чл.8 във вр. с чл.11,ал.1,б.,б“, какъвто институт не съществува във вътрешното ни право (погрешно посочен в чл.8 от българския текст на регламента като проверка дали вземането съществува). С оглед естеството на процедурата за издаване на ИО за безспорно вземане, се акцентира върху предвидените: а) задължение с ЕЗП длъжникът да бъде уведомен за стоящите пред него възможности за плащане на дълга или за предявяване на възражение по чл.16, както и за последиците от тези действия (чл.12,ал.3 Регл.1896/2006); б) изискване съдът да осигури връчването на заповедта на длъжника по националното законодателство по начин, отговарящ на посочени в чл.13, 14 и 15 Регл.1896/2006 минимални стандарти (чл.12,ал.5 Регл.1896/2006). Подчертани са последиците от подаването на възражението в предвидения в чл.16,ал.2 Регл.1896/2006 преклузивен срок: а) продължаване на производството пред компетентните съдилища на държавата членка по произход по реда на исковия процес, регулиран от законодателството на държавата по произход; б) липсата на възможност ЕЗП да породи ИС и да се превърне в годно ИО. В тази връзка са изследвани чл.625, 626 ГПК. Обоснован е категоричният извод, че чл.627 ГПК, в който е регламентирано издаването на ИЛ въз основа на ЕЗП, издадена от съда на друга държава членка, е в съответствие с чл.12,ал.1,б...б“; чл.16,ал.2; чл.19; чл.21,ал.1 и чл.22,ал.2 Регл.1896/2006 и т.27 от мотивите на регламента, защото така ЕЗП се третира по същия начин като издадената от българския съд по реда на ГПК заповед за изпълнение. Изследвани са производството за издаване на ИЛ въз основа на посочените в чл.21 от Регламента документи и обхватът на проверката, която съдът извършва в него. Анализирани са спецификата на процедурата за обжалване на разпореждането на първоинстанционния съд за издаване на ИЛ въз основа на ЕЗП, в сравнение с обжалването на разпореждането за издаване на ИЛ въз основа на българско ИО и препращането на чл.627,ал.2 ГПК към чл.623,ал.6 ГПК, като е направена констатацията, че тук стоят същите проблеми, както и техните разрешения, като при Регл.44/2001. Анализирани са въпросите във връзка с възможностите на длъжника в тази жалба да се позове на чл.22,ал.1 и 2 Регл.1896/2006. Направен е извод, че установеният в чл.627,ал.2 ГПК, във вр. с чл.623,ал.6 ГПК ред за обжалване на разпореждането за издаване на ИЛ пред САС и на СР на САС пред ВКС, е значително отклонение от чл.21,ал.1,изр.II Регл.1896/2006, според който ЕЗП, обявена от съда по произход за подлежаща на принудително изпълнение, се изпълнява във всяка друга държава членка при същите условия, както и подлежащо на принудително изпълнение решение, издадено в държавата членка, в която се иска нейното изпълнение. Освен това, във връзка с принудителното изпълнение на ЕЗП, е посочено, че чрез чл.627,ал.1,изр.II ГПК българският законодател косвено е установил задължението на СИ да изпраща ПДИ и при това изпълнение и така е установил режим, различен от този по чл.428,ал.1, изр.II ГПК за неизпращане на ПДИ при принудително изпълнение въз основа на българска заповед за изпълнение, издадена по ГПК.

В глава VI е направено цялостно изследване на Регл.861/2007 за създаване на европейска процедура за искове с малък материален интерес. Анализирани са спецификата на този исков процес, важим за първата инстанция: писменият характер на процедурата; провеждане на СЗ с участие на страните, когато изслушването им е наложително; възможността това СЗ да се проведе чрез видеоконференция или друга комуникационна технология, ако съдът има технически средства за това. Изследвани са въпросите за въззивното обжалване по ГПК на първоинстанционно СР, постановено от български съд по Регл.861/2007. Обоснована е приложимостта на чл.260, 266 ГПК (както и указанието, което трябва да даде на страните за тях във вр. с чл.12,ал.2 Регл.861/2007); чл.270; чл.269 ГПК. Застъпена е тезата, че тъй като исковата процедура по този регламент по правило е писмена, жалбите не би трябвало да се разглеждат в открито СЗ, освен ако това е наложително за изясняване на делото. Обоснован е изводът за приложимостта на чл.280,ал.2 ГПК във вр. с цената на иска по този регламент. Анализирани са и въпросите за приложимостта на отмяната на влязло в сила СР по чл.303 ГПК за СР, постановени по Регл.861/2007 от българските съдилища, във вр. с установените в чл.18 Регл.861/2007 основания за преразглеждане и препращащата норма на чл.19 Регл.861/2007. Изведен е изводът, че предвидената в чл.15 Регл.861/2007 незабавна изпълняемост на първоинстанционните СР важи и за постановените от българските съдилища. Аргументирана е тезата, че чл.624 ГПК относно необходимостта за издаване на ИЛ въз основа на СР, постановено по реда на Регл.861/2007, не противоречи на регламента, тъй като в чл.20,ал.1 Регл.861/2007 изрично е предвидено, че СР, постановени в държава членка по предвидения в регламента ред, подлежат на принудително изпълнение в другите държави членки по същия начин, както и СР на националните им съдилища. Изследвана е спецификата на това производство за издаване на ИЛ. Направен е критичен преглед на чл.624,ал.2 ГПК, който за обжалването препраща към чл.623,ал.6 ГПК.

В глава VII е направено цялостно изследване на Регл.4/2009. Очергано е специфичното му приложно поле - задълженията за издръжка, произтичащи от семейни, родствени, брачни отношения или отношения по сватовство (чл.1,ал.1 Регл.4/2009). Изследвана е връзката на този регламент с Хагската Конвенция за международно събиране на издръжка за деца и за други членове на семейството и Хагският протокол от 2007 г. Изяснена е установената в чл.76,ал.3 Регл.4/2009 специфика на влизането му в сила. Подчертано е, че признаването и изпълнението на СР за издръжка по чл.1,ал.1 Регл.4/2009 не означава признаване на семейна, родствена, брачна връзка или връзка по сватовство, породила това задължение (чл.22 Регл.4/2009), тъй като по делата за издръжка тези въпроси се разглеждат само на равнище преюдициалност. Изяснени са автономните за този регламент понятия: а) съд, тъй като в различните държави членки по различен начин се урежда компетентността относно посочените задължения за издръжка; б) страни в процеса – кредитор и длъжник, както и кръга на субектите, легитимирани да имат това качество. Анализирани са специалните правила за компетентността по делата за издръжка по чл.1,ал.1 от регламента, както за първоначалното й присъждане, така и за последващото й изменение при промяна на обстоятелствата, от които зависи нейният размер. Отделено е внимание и на установената в чл.14 Регл.4/2009 специална компетентност за постановяване на временните и обезпечителни мерки по делата за издръжка. Изяснено е третирането на наличието на висящи процеси: по дела за издръжка (чл.12 Регл.4/2009) в съпоставка с чл.27 Регл.44/2001; по свързани искове (чл.13 Регл.4/2009) в съпоставка с чл.28 Регл.44/2001.

Изследвани са общите правила за принудителното изпълнение на предвидените в Регл.4/2009 ИО за издръжка, независимо от това дали то е постановено в държава членка, обвързана или необвързана от Хагския протокол.

Подчертава се, че необходимо условие за принудителното изпълнение на СР в държавата, в която се иска то да се извърши, е СР да подлежи на принудително изпълнение в държавата по произход, без да е задължително да е станало необжалваемо. Нещо повече, европейският законодател е предвидил възможността съдът по произход да постанови предварително принудително изпълнение на СР и когато то не подлежи на предварително принудително изпълнение в държавата по произход (чл.39 Регл.4/2009). Очертана е съществената особеност на този регламент – за неговите цели се разбира и СР за издръжка, издадено в държава членка на ЕС (чл.1,ал.1изр.II Регл.4/2009), чието принудително изпълнение е допуснато в една държава членка.

Подчертава се, че в чл.41,ал.1 Регл.4/2009 изрично е постановено, че производството по изпълнението на СР, постановени в друга държава членка, се урежда от законодателството на държавата членка по принудителното изпълнение по същия начин, както се изпълнява СР, постановено в нея. За допускането на принудителното изпълнение на СР, постановени в държава членка, обвързана от Хагския протокол от 2007 г., е приложим редът на чл.17—22 Регл. №4/2009 - без екзекватура, което не означава, че то е пряко ИО за българския изпълнителен процес. Въз основа на него трябва да се извади ИЛ по същия начин, както се изважда ИЛ въз основа на българско СР за издръжка. Очертана е спецификата на производство за издаване на ИЛ във вр. с изискуемите по чл.20 от регламента формуляри, уредено в чл.627б ГПК, при което няма специални правила за обжалване на разпореждането за издаване на ИЛ, различаващи се от правилата, когато ИО е българско СР. Обоснован е категоричният извод, че с чл.627б ГПК българският законодател е отговорил на посоченото по-горе изискване, визирано в чл.41,ал.1 Регл.4/2009. Изследвано е специалното, автономно правило на чл.18 Регл.4/2009, според което изпълняемото СР включва в себе си автоматично оправомощаване да се предприемат обезпечителни мерки, предвидени в правото на държавата членка по изпълнение. Обоснован е изводът, че на осн. чл.18 Регл.4/2009 самото СР, чието признаване не се нуждае от специална процедура, би могло да се третира от СИ по същия начин като българската обезпечителна заповед. Анализирани са основанията за отказ от изпълнение. Отделено е внимание на чл.21,ал.2 Регламент №4/2009 във вр. със СР за изменение на вече присъдена издръжка поради промяна на обстоятелствата.

Изяснен е режимът на признаване и допускане на принудителното изпълнение на СР за издръжките по чл.1,ал.1 Регл.4/2009, постановени в държава членка, която не е обвързана от Хагския протокол от 2007, и е очертана близостта на този режим с режима по Регл.44/2001 във вр. и с изрично посоченото в т. 26 от мотивите на Регл.4/2009. Признаването на СПН на СР е пряко, без екзекватура (чл.23,ал.1 Регл.4/2009). В чл.627в ГПК са създадени изрични правила за допускане на принудителното изпълнение. Липсват такива за признаването на СР, когато то се оспорва, поради което във вр. с т.26 от мотивите и чл.23 Регл.4/2009 е обосновано приложението на чл.623 ГПК по аналогия. Анализирани са основанията за отказ за признаване, изчерпателно изброени в чл.24 Регл.4/2009. Особено внимание е отделено на СР за изменение на вече присъдена издръжка, поради промяна на обстоятелствата. Анализирани са процедурата за обжалване на разпореждането за допускане на изпълнението. В Регламента изрично е постановено, че жалбата се подава и разглежда съобразно правилата на състезателното производство (чл.32,ал.2 Регл.4/2009). Самото производство по обжалване не е предмет на регулиране от Регл.4/2009. Европейският законодател е оставил този въпрос на националното законодателство на държавата членка, където се иска принудителното изпълнение. Изследвани са правилата на чл.627в ГПК във връзка с обжалването и проблемите, които стоят с третирането на

разпореждането като решение, както и във връзка с приложението на установеното в чл.280,ал.2 ГПК ограничение за касационно обжалване. Критикува се установеното от законодателя правило, че не се допуска предварително изпълнение на разпореждането, с което се уважава молбата (чл.627в.ал.3, чл.405,ал.4 ГПК) и несъответствието на това правило с нормите на Регламента (чл.36,ал.3 във вр. с чл.32,ал.5). Изведен е изводът, че въз основа на прякото действие на тези норми, след като има СР на въззивния съд трябва да е възможно издаване на ИЛ. Проблемът с посоченото несъответствие е остър, защото се касае за издръжка по чл.1,ал.1 Регл.4/2009. Изследвани са специалните правила за постановяване на обезпечителни мерки в производството за допускане на принудителното изпълнение (чл.36,ал.1 Регл.4/2009), както и в разпореждането за това допускане (чл.36,ал.2 Регл./2009 и чл.627в,ал.4 ГПК).

В глава VIII е изследвано производството по преюдициалните запитвания до СЕС. Анализирани са глава 59 в част VII ГПК във вр. с конкретните норми на ДФЕС (ДЕО); Статута на СЕС; Процедурният Правилник на СЕС; Информационна записка относно исканията на националните съдилища за преюдициални заключения (ОВ на ЕС 2009/С 297/1). Това изследване е построено върху достиженията на процесуалната литература в тази материя, в т.ч. и от българските автори, посочени в библиографията, натрупания опит в практиката на СЕС, както и опита на нашите съдилища. Производството за преюдициалното заключение е пред СЕС по искане на националната юрисдикция на съответната държава членка. Не е задължително производството по главното дело, по което се прави преюдициалното запитване, да е с международен елемент. Достатъчно е да трябва да се приложи правото на ЕС, което може да е необходимо и по вътрешно дело. Подчертано е утвърденото в науката относно производството по преюдициалните запитвания и в практиката на СЕС разбиране, че по реда на това производство СЕС не решава правния спор, дейността му е тълкувателна, а не правораздавателна. Но изследването не спира до тук. В него е обоснован категоричният извод, че поради задължителността за националната юрисдикция на тълкуването, което СЕС дава на съответните норми на правото на ЕС, решението на СЕС, макар и косвено, оказва влияние върху правораздавателната дейност на националната юрисдикция, но само относно тълкуването на съответната норма на правото на ЕС. Именно поради посочената връзка между тълкуването, което дава СЕС, с правоприлагането, което трябва да направи националната юрисдикция, е предвидено и конституирането в производството пред СЕС по преюдициалното запитване на лицата, страни по делото пред националната юрисдикция (чл.23 от Статута на СЕС). Значението на задължителността на тълкуването, което СЕС дава, е разгледано и във вр. с чл.104,ал.3 от Процедурния Правилник на СЕС.

II. Българско гражданско процесуално право, С., 2011 (IX прер. и доп. изд., Първо по действащия ГПК), изд. "Сиела", (авторски колектив Сталев, Ж., Мингова, А., Стамболиев, О., Попова, В., Иванова, Р.) (частите, посочени в №2 от списъка на представените публикации)

В представените за участие в този конкурс части на това първо издание на труда по новия ГПК, направих научно изследване по включените в тях проблеми във връзка с новата правна уредба, като анализирах и съдебната практика. Изпълнена с дълбоко уважение към проф. Ж.Сталев и неговите научни достижения, се постарях да запазя всяка негова теза, която има своята актуалност и при новия ГПК. Внимателно отчетох и случаите, при които становищата му са загубили актуалност поради новите законодателни концепции и решения. Освен изследването на новите процесуални институти, законодателни концепции и конкретни законодателни решения, намерих кураж да аргументирам и собствените си разбирания, различаващи се от тези на проф. Ж. Сталев и по време на стария ГПК.

Въз основа на изложеното, в настоящето резюме ще отразя само новостите в представените за участие в конкурса части от труда.

А. ПРАВНИТЕ ПОСЛЕДИЦИ НА РЕШЕНИЕТО (гл. XIV);

Обосновано е правопроменящото действие на неправилното влязло в сила СР (§70, I). То не е елемент на СПН, нито е нейна иманентно присъща последица, а е *резултат на неправилността*. Чрез свързаните с концентрационното начало, преклузии по чл.133; чл.146, ал.3; чл.147; чл.260 и чл.266 ГПК; ограничението на служебното начало при отмяна на СР от въззивния съд при обикновеното другарство (чл.269; чл.271, ал.3 ГПК); изключително стеснената възможност за защита по реда на касационното обжалване (чл.280, ал.1 и 2 ГПК), законодателят допусна съществуването на неправилните СР. Застъпва се тезата, че мотивите нямат доказателствена сила и така се преосмисля обратното разбиране, което традиционно се приема в българската процесуална наука (§70, т.V).

Уточнен е обхватът на чл.298, ал.4 ГПК във връзка с приликата и разликата му с чл.221, ал.2 от стария ГПК (§71, т.III). Обосновано е разбирането, че при нареченото в новия ГПК „възражение за право на задържане“, СПН се простира както върху това право, така и върху насрещното вземане на ответника, по повод на което то се упражнява, макар че в новия ГПК отпадна думата „подобренията“ (при новата редакция въпросът е спорен в литературата). Аргументирала съм тезата, че правилото на чл.298, ал.4 ГПК се отнася и за възражението за неизпълнен договор (чл.90 ЗЗД) (което в новия и в стария ГПК, не е изрично посочено), като СПН обхваща, както правото на ответника да откаже да изпълни, така и насрещното му вземане, по повод на което се упражнява това право, поради което достиженията в литературата и практиката за това възражение запазват своята актуалност. Акцентира се още, че поради спецификата на посочените възражения, ищецът може да извади ИЛ, само ако самият той е изпълнил задължението си към ответника. Обоснована е липсата на ИС по насрещните вземания на ответника, предявени с възражението за право на задържане и възражението за неизпълнен договор (§74).

Изследвана е съществената разлика между постановките в новия и стария ГПК по отношение на момента на установяване на спорното право със СПН – приключването на съдебното дирене, след което е влязло в сила СР, във връзка с преклузиите, предвидени в чл.133; чл.146, ал.3, изр. II, чл.147, т.1 и 2; чл.260, т.5 и 6; чл. 266 ГПК, преклудиращото действие на СПН и касационното производство (§71, т.V). Очертана е и спецификата на преклудиращо действие на СПН на СР при признание на иска (§71, т.III) и на неприсъственото СР, обусловена от непровеждането на съдебно дирене (§71, т.V).

Застъпена е тезата, че стабилността на КД на СР е в тясна зависимост не само от СПН върху потестативното право, предмет на иска и на СР, но и от нейното преклудиращо действие спрямо непредявените възражения на ответника (§75).

Анализирани са новите разпоредби в ГПК относно таксите и разноските по делото (§76). Очертано е правното значение на списъка на разноските по чл.80 ГПК. Подчертана е липсата на възможност по новия ГПК страната да обжалва СР само в частта за разноските, без да обжалва СР. Отделено е специално внимание на чл.78, ал.9 ГПК, в който е предвидено, че при приключване на делото със спогодба половината от внесената държавна такса се връща на ищеца.

Б. ОТКЛОНЕНИЯ ВЪВ ВРЪЗКА СЪС СТРАНИТЕ (гл. XV)

Анализиран е чл.217 ГПК във връзка с невъзможността въззивният съд да отмени СР и за необжалвалите обикновени другари на жалбоподателя, когато причината за отмяната засяга общите елементи на правоотношенията им с насрещната страна (§77, т.II, 2). Обосновано е предложение de lege ferenda тази възможност да се предвиди в ГПК. Изведени са изводите: а) възможността СР при

признание на иска да се постанови само спрямо единия от другарите; б) бездействието на единия от обикновените другари не може да бъде основание за постановяване на неприсъствено СР по отношение на него (§77,т.ІІ,3.).

Обосновано е приложението на чл.26,ал.4 ГПК за задължителното конституиране на държавата като страна-носител на материалното право в процесуалната субституция при исковите за собственост, предявявани от и срещу държавните учреждения, на които тя е отстъпила правото на управление (§78). Изследвана е спецификата на процесуалната субституция при условията на процесуалната суброгация по делата по чл.645, 646, 647 ТЗ (§78,т.І).

Аргументирана е приложимостта на ТР 1/2001,т.6, ОСГК на ВКС за недопустимостта на касационното обжалване на определеното, с което съдът не допуска встъпване на ТЛП (§81,т.ІІІ). Обоснован е изводът, че в новия ГПК законодателят е отчел качеството на страна на привлеченото ТЛП, в т.ч. и по отношение на необходимостта от призоваването му в процеса, независимо дали ТЛП фактически е взело участие в процеса, поради което т.3 на ТР 109/1985, ОСГК на ВС трябва да се смята за загубила действието си (§80т.І,1). Анализирано е установеното в чл.219,ал.2 ГПК ограничение за привличане на ТЛП (§80.т.І.1). Изведен е изводът, че то важи за ТЛП в държава членка на ЕС, но не важи за ТЛП, което има местоживеене по см. на чл.59, 60 Регл.44/2001 в държава членка (арг. прякото приложение на чл.3,т.1 и чл.6,ал.1 Регл.44/2001).

В. ОСОБЕНИ ИСКОВИ ПРОИЗВОДСТВА.

В-1. Брачен процес (§122)

Изследвана е противоречивата уредба относно фамилното име при развод в СК и ГПК. Обоснована е приложимостта на чл. 53 СК пред чл. 326 ГПК. Чл. 53 СК е по-нов; регламентира съдържанието на субективното материално право за възстановяване на предбрачното име; съдържа и процесуалното правило за упражняването му по съдебен ред. Отбелязана е несъгласуваността на новия ГПК с приетия след него нов СК в материята на брачния процес, препращането към номерата на членовете в стария СК, като внимателно са посочени съответните текстове от новия СК. Застъпва се тезата, че недопустимостта за постановяване на бракоразводно СР при признание на иска е неоправдано законодателно решение, защото общественият интерес е да има социален мир.

Аргументирано е становището, че тъй като чл.319 ГПК (който е в синхрон с чл.6,ал.4 СК и чл.7,ал.1,т.2 СК) разширява процесуалната дееспособност като допуска непълнолетните и ограничено запретените съпрузи лично да предявяват и да отговарят по брачните иски, участието на родителя, съответно попечителя опорочава брачния процес. Приема се, че когато единият съпруг е ограничено запретен, в производството за прекратяване на брака по взаимно съгласие не може да вземе участие попечителят му и с оглед на споразумението по чл.51,ал.1 СК.

Застъпва се разбирането, че ранната преклузия по чл.133, 147, 266 ГПК не е приложима както за ищеца, така и за ответника по иска за развод. С правилото на чл.322,ал.1 ГПК тя е изместена към приключването на съдебното дирене във въззивната инстанция. Изведен е изводът, че чл.322,ал.2 ГПК е приложим и за въпросите, за които съдът е длъжен, когато от брака има родени малолетни или непълнолетни деца, да се произнесе служебно, а по въпросите, за които с приложимо диспозитивното начало (издръжката между съпрузите, носенето на семейното име, ползването на семейното жилище, когато от брака няма малолетни или непълнолетни деца, вината), трябва да важат правилата на общия исков процес, в т.ч. предвидената в чл.147, 260, 266 ГПК преклузия. Критикува се сегашната широка възможност за предявяване на нови брачни иски във въззивната инстанция, която води до протакане на процеса и манипулиране на

другия съпруг. Предлага се de lege ferenda да се предвиди по-ограничен кръг от факти, които да могат да се твърдят във въззивната инстанция.

В-2. Съдебна делба (§ 125)

Обоснована е тезата, че би трябвало да се допусне отказът от иска, направен във фазата по допускане на делбата, когато е свързан с твърдението на съделителя, че не е съсобственик или че се отказва от правото си на собственост. Недопустимостта на отказа от иска за делба е обусловена от установената в чл.34 ЗС недопустимост на отказа от правото на делба на общата вещ, а това право се предпоставя от наличието на съсобственост. Изяснено е възприетото в теорията и практиката като аксиома правило, че в СД трябва да вземат участие не първоначалните, а настоящите участници в имуществената общност.

Изследван е въпросът за преклузиите по отношение на исканията и възраженията по чл.342 и чл.343 ГПК. Обосновано е разбирането, което се споделя и от други автори, че преклузията по чл.133 ГПК не важи. Но изследването не спира до тук. Акцентира се, че чл.342 ГПК е специален за делбеното производство, който измества преклузивния срок за предявяването на възраженията на ответника към първото СЗ за разлика от общия исков процес, но не води до промяна на останалите процесуални правила. На осн. чл.131,ал. 1 ГПК съдът е длъжен да изпрати препис от ИМ на ответниците в делбеното производство. Всеки от тях може да подаде отговор на ИМ, но не е длъжен да стори това. След приключването на първото СЗ, до приключване на съдебното дирене във фазата по допускане на делбата, възраженията по чл.342 ГПК могат да се направят само при условията на чл.147 ГПК. Във вр. с чл.342 ГПК се приема, че и предявяването на ИУИ в делбеното дело може да стане най-късно в първото СЗ, независимо дали ИУИ е предявен от ищеца или ответника.

Застъпено е разбирането, че специфичното за СПН на влязлото в сила СР по допускане на делбата (на диспозитива, а не на мотивите) е, че с нея се установява не само правото на делба, но и самата съсобственост с всички индивидуализиращи я елементи, защото в чл.344,ал.1 ГПК, регламентиращ съдържанието на този диспозитив, е постановено, че в това СР съдът се произнася по въпросите между кои лица, за кои имоти и при какви квоти ще се извърши тя, т.е. съдът изрично се произнася по всички индивидуализиращи съсобствеността елементи.

Подробно е анализирана публичната продан на делбен имот. Прието е, че трябва да бъде издаден ИЛ въз основа на СР за изнасянето му на публична продан, поради изискването за единствен екземпляр. Обоснована е и необходимостта за извършване на опис, тъй като той не е направен в делбеното производство, а има за цел и описание на фактическото положение на вещта, оценката ѝ и евентуалното назначаване на пазач. Третиран е и въпросът за оценката.

Обоснована е тезата, че производството за възлагане на неподеляемо жилище е част от особения исков делбен процес, а не самостоятелно производство за изкупуване на неподеляемия жилищен имот. То е уредено така в ГПК, защото делбеният процес е процес за ликвидиране на съсобствеността. Възлагането на неподеляемото жилище не може да се осъществи без да се проведе първата фаза на делбения процес. В зависимост дали могат да се образуват реални дялове, или не, и дали имотът, предмет на делбата, е поделяем или не, има различни варианти за осъществяване на втората фаза по ликвидиране на съсобствеността, за които в закона са предвидени съответни процедури. Едната от тях е възлагането на неподеляемото жилище. В този случай ликвидирането на съсобствеността е съчетано с трансформирането ѝ в изключителна собственост на единия от съделителите. Правомощието да се иска възлагане на неподеляемо жилище не е отделен КИ, а елемент от правото на иск за делба, поради което това искане може да бъде направено и устно в първото СЗ след влизане на СР за допускане на

делбата в сила. Това правомощие е различно от правото за изкупуване по чл.33 ЗС, което се реализира чрез самостоятелен КИ, нямащ връзка с делбеното дело.

Анализиран са разрешенията, дадени в ТР 1/2004 на ОСГК на ВКС, тъй като то запазва своята актуалност и при действието на новия ГПК, като на осн. чл.130,ал.2 ЗСВ е задължително за съдилищата.

Критикува се предвиденото и в новия ГПК обезсилване на възлагателното решение по право. При сегашното положение *de lege lata* се подкрепя разумното разрешение в ТР 1/2004 на ОСГК на ВКС, което запазва своята актуалност и при действието на новия ГПК, за необходимостта от изрично искане на съделителя до съда за постановяване на СР за възобновяване на делбеното производство, като съдът следва да постанови изрично СР за това. *De lege ferenda* се поддържа идеята да се възприеме старото решение (преди изменението на стария ГПК), при което съделителят можеше да избира дали да иска възобновяване на делото или по пътя на принудителното изпълнение да събере сумата, която му е присъдена вместо реален дял, съответстващ на идеалната му част и за която има вписана ипотека.

Г. ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ПРОЦЕС (част IV)

Анализиран е обсегът на изпълнителния процес (гл. XXXIII). Особено внимание е отделено на чл.458 ГПК (§146.т.III.). Проследено е законодателното развитие на проблема за събирането на публичните вземания по реда на изпълнителния процес, както и практиката на КС. Отчетено е РКС №2/2000 г., с което се обяви за противоконституционен чл.157,ал.1 ДПК (отм.) относно израза "и приравнените към публичните". Акцентира се, че чл.191,ал.2 ДОПК е съобразен с това РКС. В чл.458 ГПК обаче е *повторен* чл.353 ГПК(отм.), като думата "данъчни" е заменена с "публични" и е добавено "и други вземания". Отчетена е и идентичността на чл.458 ГПК с чл.157,ал. 2 ДПК преди обявяването на израза "и приравнените към тях вземания" за противоконституционен. Обоснован е изводът, че чл.458 ГПК има приложение само за публичните вземания на държавата, но не и за нейните частни вземания. Категорично е изведена тезата, че на осн. чл.14,ал.6 ЗКС РКС, с което законов текст се обявява за противоконституционен, е задължително и за Народното събрание и е недопустимо след това този текст да бъде възпроизведен в друг закон (§146.т.III.). Отчетена е и връзката на института на присъединяване на кредиторите с установените в чл.136 ЗЗД привилегии. Изследван е и въпросът за установената в чл.136,ал.1,т.2 ЗЗД привилегия на публичното общинско вземане и липсата на изричен текст в новия ГПК, който да предвижда присъединяването на общината за удовлетворяване на тези й публични вземания (§146.т.III.). Подробно е анализирано съотношението между принудителното изпълнение по ГПК и ДОПК и конкуренцията между тях, когато са предприети върху един и същ обект (§146.т.III.). Съпоставен е изпълнителният процес по ГПК с т.нар. гражданска конфискация по Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност (§ 47.т.IV.).

Направено е цялостно научно изследване на заповедното производство (гл. XXXIII). Изяснена е същността му като специално съдебно производство за издаване на съдебно ИО, когато вземането не се оспорва. Разкрита е спецификата на българското заповедно производство по отношение на връзката му с искивия процес, когато длъжникът оспори вземането, свързана с необходимостта от предявяване на положителен УИ в преклузивния срок по чл.415 ГПК (§148.т.I). Според концепцията на законодателя в хипотезата на чл.416 ГПК, носителят на ИС е заповедта за изпълнение (ЗИ), а носителят на СПН е влязлото в сила СР по положителния УИ по чл.422 ГПК във вр. с чл.415 ГПК (§148.т.I,III,XVII).

Анализирано е съотношението между заповедното производство по чл. 410 ГПК и чл.417 ГПК (§148.т.I, XIII). Прието е, че е недопустимо съдът да издаде ЗИ по чл.410 ГПК, когато е поискано да бъде издадена по чл.417 ГПК, и обратно, но

няма пречка, заявителят да поиска при условията на евентуално съединяване на процесуалните действия, да бъде издадена ЗИ по чл.410 ГПК, ако съдът остави без уважение искането му за издаване на заповед за незабавно изпълнение (ЗНИ) по чл.417 ГПК. Подчертана е нуждата в заявлението за издаване на ЗИ по чл.410 ГПК вземането да бъде пълно и точно индивидуализирано по основание и размер, да е изискуемо, без да е необходимо то да е ликвидно (§148т.II). Анализирана е съдебната практика по въпроса дали съдът е длъжен да дава указания, когато в заявлението за издаване на ЗИ вземането не е достатъчно индивидуализирано. Застъпено е становището за приложимостта на чл.101 ГПК и в заповедното производство (§148,т.III). Прието е, че използването на формуляра за възражението по чл.414 ГПК (приложение №7) е за улеснение на длъжника, но спазването на тази форма не е условие за валидността му (арг. чл.625 ГПК) (§148,т.VI).

Подробно е изследвано (§148,т.X.) приложното поле на: а) чл.417,т.1 ГПК. Анализирани са актовете на административните органи, които попадат в него. Направена е съпоставка с чл.237,б.,„г” от стария ГПК. Отчетени са новите нормативни разрешения в ДОПК, АПК, ЗУТ, ЗОСОИ, ЗАНН, ЗА и др.; б) чл.417,т. 2 ГПК, изследвано е необходимото съдържание на документите по чл. 417, т. 2 ГПК; в) чл.417,т.3 ГПК и обхвата на съдебната проверка в тази хипотеза. Изведен е изводът, че в чл.35,ал.1 ЗОЗ с последното му изменение (ДВ,бр.101/2010г.), се установи пряко ИО за изпълнението по чл.521 ГПК, поради което чл.417,т.4 ГПК следва да се счита отменен. Обоснована е приложимостта на чл.417,т.6 ГПК пряко и по отношение на ТЛ, учредило залог или ипотека върху своя вещ за обезпечаване на чужд дълг, както и необходимото съдържание на ЗНИ в този случай. Изхожда се от правното положение на това ТЛ и се обосновава необходимостта от установителен диспозитив на тази ЗНИ, в който да се постанови, че съдът установява, че кредиторът има право на принудително удовлетворяване от предмета на обезпечението. Очертано е приложението на чл.417,т.7 ГПК. Изведен е изводът, че не сме изправени пред чл.417,т.7 ГПК в случаите на чл.152 СК, а пред суброгиране на държавата в правата на удовлетворения кредитор по вземане за издръжка, в т.ч. и в правата му по ИЛ. Като са отчетени достиженията на съвременната финансовоправна наука, е изяснено, че от гражданскопроцесуална гледна точка, поради допуснатата от законодателя възможност длъжникът да оспори вземането по акта за начет с възражението по чл.414 ГПК, установената в чл.22,ал.2 ЗДФИ обвързваща доказателствена сила на акта за начет следва да бъде релевирана в исковия процес по чл.422 ГПК, както и при преценката за спиране на изпълнението въз основа на убедителни писмени доказателства (чл.420,ал.2 ГПК).

Застъпва се тезата, че статутът на незабавната изпълняемост на ЗНИ е аналогичен на незабавната изпълняемост на невлязлото в сила осъдително СР на въззивния съд (чл.404,т.1 ГПК), а не на допускането на предварително изпълнение на невлязлото в сила СР на първоинстанционния съд (чл.242 ГПК) (§148,т.XV). Изведен е изводът, че въззивният съд, който разглежда жалбата по чл.419 ГПК, не може да спре изпълнението по реда на чл.438 ГПК (§148,т.XV); и в този случай то може да бъде постановено само от заповедния съд по реда и условията на чл.420 ГПК. Изяснени са предпоставките и обхватът на съдебната проверка при спиране на изпълнението по чл.420,ал.1 ГПК (§148,т.XVII). Обоснована е тезата, че в хипотезата на чл.420,ал.1 ГПК във вр. с чл.180 и чл.181 ЗЗД, както и в чл.417,т.9 във вр. с чл.414 ГПК законодателят е създал императивно определени основания за спиране на изпълнителното дело, при наличието на които заповедният съд трябва да постанови определение, с което да го спре, а не да констатира настъпило по силата на закона спиране. Прието е, че определението на въззивния съд по жалбата срещу определението на районния съд по чл.420 ГПК подлежи на касационно обжалване; анализирана е и противоречивата практика на ВКС по въпроса.

Очертан е характерът и предметът на иска по чл.422 ГПК (§148,т.XVII). Изведен е изводът, че чл.422,ал 2 ГПК, според който предявяването му не спира допуснатото незабавно изпълнение, освен в случаите по чл.420 ГПК, е в пълен разрез с характера на този иск. Изяснено е естеството на защитата по чл.423 ГПК (§148,т.XVIII.4.). Съпоставено е производството по чл.423 ГПК пред въззивния съд и отмяната по чл.303. Изяснено е спорното в литературата понятие „приемане на възражението” по см. на чл. 423 ГПК (§148,т.XIX); неговите правни последици при ЗИ по чл.410 ГПК и ЗНИ по чл.418 ГПК. Обоснована е тезата за обжалваемостта на акта на въззивния съд по чл.423 ГПК. Изследвана е защитата на длъжника чрез отрицателния УИ по чл.424,ал.1 ГПК (§148,т.XXI), съпоставени са основанията му с тези по чл.303,ал.1,т.1 ГПК за отмяна на влязло в сила СР. Обоснована е приложимостта на УИ по чл.124,ал.1 ГПК въз основа на новонастъпили факти.

Изследвани са условията за допустимост на изпълнителния процес (гл. XXXIV). Обоснован е статутът на ИЛ като абсолютна процесуална предпоставка както за съществуването, така и за надлежното упражняване на ППИ (§149,II.3). Като е почерпена идея от образната характеристика на ИЛ като процесуална ценна книга, която проф. Сталев му даваше, е аргументирана тезата, че ИЛ като процесуална ценна книга, подобно на наличните ценни книги в материалното право (чл.2,ал.1 ЗППЦК), е документ с установени от закона форма и съдържание, който обаче материализира процесуалното ППИ, така, че както надлежното упражняване, така и съществуването на това право е неотделимо от ИЛ. Критикува се липсата в новия ГПК на възможност за защита на длъжника чрез жалба срещу принудително изпълнение, предприето от СИ при липса на ИЛ или при несъблюдаване на обективните и субективните предели на ИЛ (§152,т.I)

Очертани са предвидените в ГПК и други закони преки ИО (§151,т.I). Обоснована е тезата, че ИС на СР по чл.59 СК и чл.56 СК (§151,т. II.1.в) е резултат на конститутивния им ефект. Аргументирано е предложение de lege ferenda да се предвиди незабавна изпълняемост на въззивните и на първоинстанционните СР по чл.59 СК и чл.56 СК. Направено е цялостно изясняване на приложното поле на чл.404,ал.1,т.2 ГПК (§151,т.II.5.Б). Детайлно са изследвани регламентите, които уреждат издаване на актове, подлежащи на изпълнение в държава членка без нарочно производство; посочени са общите характеристики на тези актове (§151,т.II.5.Б.6). Очертано е приложното поле на чл.404,ал.1,т.3 ГПК (§151,т.II.5.В); изведен е общият белег на обхванатите от него актове във вр. с необходимостта от предварително производство по екзекватура. Съпоставени са съкратената екзекватура, предвидена в регламентите и екзекватурата по КМЧП за ИО, издадени в държава нечленка, и за чуждестранните арбитражни решения и спогодби.

Разширено е изследването на производството за издаване на ИЛ с оглед и на новите ИО. Детайлно са сравнени особеностите, наложени от спецификата на всеки вид ИО. Особено внимание е отделено на новите за българското право ИО, предвидени в съответните регламенти на ЕС (§152). Застъпена е тезата за прилагането на чл.418,ал.3 ГПК и в производството за издаване на ИЛ. Аргументирано е становището, че не е задължително ИЛ да има осъдителен диспозитив (§152,т.III.3); а ИЛ като процесуална ценна книга може да има установителен диспозитив, удостоверяващ и материализиращ ППИ. Така се решават практическите проблеми с ИС на конститутивните СР и с ППИ на взыскателя по отношение на ГЛ, учредило залог или ипотека за обезпечаване на чужд дълг, върху предмета на обезпечението (§152,т.II.3) и възможността да се издаде ИЛ в тези случаи. Обоснована е тезата, че и при невъзпроизвеждането на чл.244,ал.2 от стария в новия ГПК, жалбата срещу разпореждането за издаване на ИЛ, може да се основе само на съображения, извлечени от ИО (§152,т.V). Аргументиран е изводът, че на осн. чл.274,ал.3,т.2 ГПК определението на

въззивния съд по жалбата срещу разпореждането за издаване на ИЛ подлежи на касационно обжалване при наличие на предпоставките по чл.280,ал.1 ГПК, както когато с него се отхвърля молбата за издаване на ИЛ, така и когато тя се уважава. Направен е внимателен преглед на практиката на ВКС (§152,т.V).

В материята за субектите на изпълнителния процес (гл. XXXV) са анализирани статутът и правомощията на ЧСИ, като частно лице, на което държавата е възложила публичната правозащитна функция по принудителното изпълнение на граждански права (§153,т.I.2), както и задължението на ЧСИ да спазва процесуалните правила, които важат и за ДСИ (§148). Изследвани са проблемите във връзка с назначаването на особен представител на длъжника в изпълнителното производство (чл.29,ал.4; чл.47,ал.6 и чл.430 ГПК) (§154,т.I). Очертани са хипотезите, в които е допустима процесуалната субституция в изпълнителния процес, както и характеристиката на ППИ на процесуалния субституент като право, изрично признато в закон, за принудително изпълнение на чуждо материално право (§149,т.I.2). Подчертава се, че чл.429,ал.1 ГПК относно суброгирането на поръчителя и солидарно задължения длъжник, които са платили дълга, в правата на удовлетворения от тях вискател по ИЛ (§154,т.II.1.б), е в синхрон с материалноправната суброгация на посочените лица. Изследвани са проблемите във връзка с приложението на чл.429,ал.3 ГПК относно важимостта на ИЛ и срещу ТЛ, дало своя вещ в залог или ипотека за обезпечение на чужд дълг (§154,т.II.2.б). Предлага се *de lege ferenda* да се предвиди разпростирание на субективните предели на ИЛ и спрямо заместващия, и встъпващия в удостоверения в него дълг нов длъжник, защото така би се получил нужният синхрон на изпълнителния процес с материалноправното приемство в дълга.

В материята на започване, спиране и прекратяване на изпълнителния процес (гл. XXXVI) е отделено внимание на срока за доброволно изпълнение и необходимостта от неговото спазване (§155,т.II.2). Предлага се *de lege ferenda* да отпадне изискването за връчване на ПДИ на длъжника, когато ИЛ е издаден въз основа на влязло в сила СР, както сега е сторено това в чл.428,ал.1,изр.II за влязлата в сила ЗИ. Застъпва се становището, че спирането на изпълнителния процес не може да настъпи по силата на закона, а за това е необходим изричен акт на съда или на СИ, с който да се постанови това спиране (§156,т.III). Приема се, че в случаите, в които до сега в теорията се смяташе, че спирането настъпва по право, са налице императивно определени от законодателя основания, при наличието на които е задължително да се издаде изричен акт, с който да се постанови спиране на делото. Извършените въпреки наличието на такова основание, действия по принудителното изпълнение са порочни. Поради ограниченото право на жалба срещу действията на СИ (чл.435 ГПК), порокът не може да се релевира с жалба, а ще се прецени във връзка с предвидената в чл.441 ГПК отговорност за вреди.

Анализирано е прекратяването на делото по чл.433,ал.1,т.7 ГПК, когато е влязло в сила СР е установено несъществуването на вземането (§157,т.IIа). Констатиран са съществени пропуски при уредбата на това прекратяване. Подчертано е, че идеята на чл.433,ал.1,т.7 ГПК е същата като тази на чл.330,б...е^т от стария ГПК - да се обхване всяко влязло в сила СР, с което със СПН е установено, че вземането не съществува. Подробно са очертани пропуснатите от законодателя влезли в сила СР, обуславящи приложението на чл.433, ал.1,т.7 ГПК. Направени са предложения за изменение на чл.433,ал.1,т.7 ГПК, които ще доведат до дисциплиниране на изпълнителния процес и ще стимулират доброволното уреждане на отношенията между страните (§157,т.II,а). Направен е критичен анализ на чл.433,ал.1,т.5 ГПК (§157,т.II,г) и е предложено *de lege ferenda* това основание за прекратяване да бъде въведено като основание за спиране на делото. Застъпва се тезата, че прекратяването на изпълнителния процес не може да настъпи по силата

на закона, а за това е необходим изричен акт на СИ за неговото постановяване, в т.ч. и в императивно определените в закона основания (§156.т.ІІ.ж).

В материята за имуществото на длъжника като обект на изпълнение (гл. XXXVII) и обезпечаване на изпълнението на парични притезания (гл. XXXVIII) са изследвани важни практически въпроси във вр. с несеквестрируемостта по чл.446 ГПК при плащане по банков път на посочените в чл.446 ГПК вземания за труд, пенсия, стипендии и издръжка (§159.т.ІІ.6). По арг. на чл.393,ал.2 ГПК е обоснована допустимостта на възбраната върху несеквестрируем недвижим имот и на запора върху непотребима движима вещ (§158.т.VІ.1). Изследви са правното значение на вписването на запора в ЦРОЗ (чл.12 ЗОЗ) и задължението на СИ да изпрати запорно съобщение до ЦРОЗ (§161.т.IV.2). Обосновано е предложението да се предвиди запорът върху движими вещи, за които се водят публични регистри, да се налага чрез вписването му в съответния регистър (§161.т.IV.2).

В материята за изпълнението върху движими вещи (гл. XXXLX) са изяснени предпоставките и редът за провеждане на явния търг с устно наддаване. Обосновано е приложението на чл.477,ал.3 и чл.490 ГПК по аналогия. Посочени са начинът и моментът на прехвърляне на собствеността с предаване на вещта, като плащането на цената е в брой, незабавно направо на СИ. Очертано е приложението на чл.482 ГПК и при продажбата чрез този търг. Изяснено е понятието „магазин“ като място на принудително изпълнение във вр. с правомощието на ЧСИ в качеството му на орган на принудителното изпълнение да извършва продажбата на движимата вещ чрез свой магазин (§165.т.ІІІ.1). Аргументирано е приложението по аналогия на чл.521,ал.2 ГПК и е обосновано, че в случая на чл.479,изр.І ГПК се касае за пряко ИО, въз основа на което СИ може да събере цената от търговеца, приел за продажба запорираната вещ, когато я е продал на по-ниска от определената цена или я е предал на купувача преди да бъде платена (§165.т.ІІ.6).

В материята на изпълнението върху недвижими вещи (гл. XL) е изследвано необходимото съдържание на обявлението за публичната продажба по чл.487,ал.1 ГПК (§168.І.1) с оглед на точно индивидуализиране на имота, отразяване на вписаните върху него възбрани, учредени ограничени вещни права, ипотeki и вписани иски молби. Аргументирана е необходимостта в него да бъдат посочени деня, часа и мястото на отваряне на пликите с тайните наддавателни предложения. Подчертана е новата законодателна концепция, според която обявлението не подлежи на самостоятелно обжалване. Предлага се de lege ferenda: **а)** забраната за участие като наддавачи да обхване и свързаните с длъжника лица по см. на §1,ал.1,т.3-8 и ал.2 от ДР на ТЗ (§168.т.ІІ.1); **б)** да се предвиди изрично, че купувачът от публичната продажба носи риска от момента на въведа му във владение (§168.т.IV.1). Обоснован е изводът, че възлагателното постановление подлежи на обжалване и когато имотът е възложен на лице, което не е внесло цената (§168.т.V.1.) Застъпва се тезата, че когато изпълнението е насочено върху вещи СИО, правните възможности на съпруга-недлъжник в този изпълнителен процес, предвидени в ГПК, показват, че той има качеството на специфична страна със самостоятелни права в него, а не е ТЛ по чл.435,ал.4 ГПК (§170.т.ІІІ.1,2а).

В материята на изпълнение върху вземания на длъжника (гл. XLI) е обосновано предложение de lege ferenda при това изпълнение да се предвиди като изпълнителен способ продажба на вземането (§172.т.ІІІ). **В материята на изпълнение върху ценни книжа и дял на длъжника от търговско дружество (гл. XLII)** е направен детайлен анализ на чл.516,ал.6,т.1 и 2 ГПК при изпълнение върху безналични ценни книжа (§174). За първи път се поставя въпросът за принудително изпълнение върху финансови инструменти, които не са ценни книжа (чл.3,т.2 ЗПФИ) (§174) и се прави съответно предложение de lege ferenda. При анализа на чл.517,ал.3 ГПК е обоснован изводът, че представеният от дружеството

баланс не обвързва СИ (§175). Подробно е обсъден чл.517,ал.4 ГПК, уреждащ изпълнението върху всички дялове на длъжника от търговско дружество (§175.т.V).

В материята на присъединяването на кредитори, плащане и разпределение (гл. XLIII) е извършен анализ на спорните въпроси по прилагането на чл.459,ал.1 ГПК (§173.т.II.2). Категорично е аргументиран изводът, че чл.459,ал.1 ГПК е приложим за кредитора, в полза на когото са наложени запор или възбрана, както по реда на обезпечителния процес, така и в изпълнителния процес.

Разширено е изследването на материята на изпълнението на притезания за предаване на вещи (гл. XLIV). Анализирани са компетентността и процедурата по чл.521 ГПК за определяне на равностойността на движима вещ, която при изпълнението не е намерена у длъжника (§179.т.III). Подчертано е, че за приложението на чл.521,ал.2 ГПК трябва да има искане на вискателя. Изследван е специалният режим на постановлението на СИ за определяне на равностойността. Обоснован е характерът му на пряко ИО, което не е издадено от съд. Изследвана е спецификата на въвода във владение на съсобственик с оглед на идеалната му част (§180,т.I). Анализирани са дисбалансите между чл.226,ал.3; чл.523 ГПК и чл.114 ЗС във връзка с гарантиране на сигурността в гражданския оборот (§180.т.I.2;III). Отчетени са нормите за връзката между допускането на иска и вписването на ИМ: чл.129,ал.1; чл.130 ГПК и чл.114,ал.2 ЗС. Посочено е ТР №3/2010г. ОСГК на ВКС и неговата задължителност за съдилищата на осн. чл.130,ал.2 ЗСВ; подкрепено е особеното мнение на част от съдиите в ОСГК във ВКС; de lege ferenda се предлага изменение на режима на вписванията и съгласуване на чл.523 и чл.226,ал.3 ГПК.

В материята на изпълнение на притезания за действия и бездействия на длъжника (гл. XLV) цялостно е изследван новият режим на принудително изпълнение на задължение за предаване на дете (§184). Уточнена е легитимацията на вискателя и длъжника. Акцентира се, че детето не е длъжник, нито обект в принудителното изпълнение, както и необходимостта да се спазват неговите права съобразно Закона за закрила на детето. Подчертано е, че с оглед закрилата на детето, законодателят е регламентирал предварителна процедура за доброволно изпълнение от длъжника и принуда спрямо него посредством глоби и принудително довеждане, която СИ трябва да спазва преди да пристъпи към отнемане на детето от длъжника и предаването му на вискателя.

В материята на защитата при липса на материалноправните предпоставки на изпълнителния процес (гл. XLVII) цялостно е анализирана регламентацията в новия ГПК на защитата на длъжника при тази незаконосъобразност (§187). Изследвана е вложената в чл.439 ГПК законодателна концепция за защитата на длъжника, оспорващ вземането, да бъде с иск, както и установеното в чл. 439,ал.2 ГПК изискване за допустимост на този иск – фактите да са настъпили след приключване на съдебното дирене. Изведен е изводът, че това ограничение не важи, когато ИО е: **а)** неприсъствено СР (във вр. с чл.240,ал. 2 и чл.124,ал.1 ГПК); **б)** СР при признание на иска (във вр. с възникнали след признанието на иска факти). Очертани са хипотезите, в които искът по чл.439,ал.1 ГПК е недопустим (тъй като исковият процес е висящ - чл.126,ал.1 ГПК), когато ИО е: **а)** невлязло в сила осъдително въззивно СР, **б)** невлязло в сила СР на първоинстанционен съд, по което е допуснато предварително принудително изпълнение. Обоснован е изводът, че когато ИЛ е издаден въз основа на ЗНИ по чл.418 ГПК, в срока по чл.414 ГПК искът на длъжника е недопустим поради липса на правен интерес от неговото предявяване; в случая оспорването може да стане с възражение. Ако срокът по чл.414 ГПК е пропуснат, той може да се защити с иска по чл.424 ГПК въз основа на новооткрити факти и доказателства, а въз основа на възникнали след този срок факти – с иска по чл.124,ал.1 ГПК.

Изследван е чл.464 ГПК във вр. със защитата на конкуриращия вискател чрез иск при новите ИО: заповедта за изпълнение, неприсъственото СР и СР при признание на иска (§188,т.И). Обосновано е съответно корективно тълкуване на израза в чл.464 ГПК „приключване на съдебното дирене” при всяко от тези ИО.

Поддържа се тезата, че в хипотезата на чл.440,ал.1 ГПК се съединяват два иска: а) отрицателен УИ, с който се иска да се установи, че имущественото право, върху което е насочено принудителното изпълнение, не принадлежи на длъжника; и б) положителен УИ с предмет - правото на ТЛ, засегнато от изпълнението (§190). Приема се, че когато изпълнението е насочено върху недвижим имот, легитимирано да предяви иска по чл.440,ал.1 ГПК може да бъде и лице, което твърди, че е носител на ограничено вещно право върху него. С този иск, обаче, то трябва да твърди, че: а) длъжникът не е собственик на имота; б) ограниченото вещно право на ТЛ не произтича от длъжника. Обосновано е становището, че при исковата защита на ТЛ по чл.524,изр.3 ГПК е налице специфично обективно съединяване на два иска (§189,т.И.3): а) отрицателен УИ, с който се иска да се установи, че правото на вискателя не съществува; б) положителен УИ с предмет правото на ТЛ, изключващо правото на ВЗ да получи владението на имота.

В материята на защитата чрез обжалване действията на СИ (гл. XLVIII) цялостно е изследвана новата концепция на законодателя относно ограничените възможности за обжалване. Направен е подробен анализ на лимитативно изброените в ГПК възможности за обжалване от страна на вискателя, длъжника, наддавача, ТЛ, засегнато от принудителното изпълнение, както и възможностите на съпруга-недлъжник за обжалване при изпълнение върху вещь – СИО. Специално внимание е отделено за изясняване на вложената от законодателя воля в понятието „насочване на изпълнението” с оглед на предвидената в чл.435,ал.2 ГПК възможност за обжалване (§ 191,т.И.2.б.). Анализирани са защитата при публична продажба на недвижим имот с оглед посочената законодателна концепция (§191,т.И).

Разширен е анализът на предвидените в чл.435,ал.4 и 5 ГПК възможности на ТЛ да обжалват действията на СИ при нарушение на чл.465 ГПК, чл.483 и чл.523 ГПК. Прието е, че когато изпълнението е насочено върху вземане, за което ТЛ твърди, че не е на длъжника, а нему, то може да се защити чрез иска по чл.440,ал.1 ГПК, а не чрез обжалване. Предлага се de lege ferenda да се създаде по-добра съгласуваност на чл.435,ал.4 с чл.453,т.1 и чл.483 ГПК във вр. и с чл.452,ал.2 ГПК чрез предвиждане на право на жалба на ТЛ, чийто придобивен акт е вписан в Службата по вписванията преди вписването на възбраната (§192,т.И). Разгледана е легитимацията в чл.435,ал.4 ГПК на ТЛ, засегнато от изпълнението за предаване на движима вещь (§192,т.ИИ). Изяснена е възможността за защита на лицето, което незаконосъобразно не е допуснато като наддавач в публичната продажба (§192,т.ИИИ).

Подробно е изследвана защитата чрез имуществената отговорност на СИ за вреди (гл. XLIX), причинени от процесуално незаконосъобразните действия и бездействия на СИ. Анализирани са концепцията на законодателя за тази отговорност като заместител на защитата чрез обжалване (§193,т.И). Тази концепция е съпоставена с целта на обжалваемостта на действията и бездействията - да се избегне причиняването на вреди. Обоснована е тезата, че поради посочената специфика на имуществената отговорност по чл.441 ГПК, именно в исковия процес по чл.441 ГПК ще се проверява процесуалната законосъобразност на действията, съотв. бездействията на СИ, които не подлежат на обжалване (§193,т.ИИ). Въпросът за тази законосъобразност е преюдициален за исковия процес по чл.441 ГПК, без обаче да може да бъде предмет на отделен иск, поради което проверката му е само на ниво преюдициалност в мотивите на СР. Аргументирано е становището, че когато действието, съотв. отказът на СИ подлежи на обжалване, решението на ОС има СПН по въпроса за процесуалната му законосъобразност, като по арг. на чл.297

и чл.17,ал.2 ГПК то трябва да се зачете от съда, който разглежда иска по чл.441 ГПК (§193,т.III). Анализирани са спецификата в легитимацията на страните, както и разликата между страните в изпълнителния процес, процеса по обжалването на действията и бездействията на СИ и в исковия процес по чл.441 ГПК (§193,т. II).

В материята на обезпечителния процес (част V) е застъпено становището, че интензитетът на защитата чрез обезпечителните мерки не е по-малък от този на влязлото в сила СР и неговите последици СПН, ИС и КД, защото наложената обезпечителна мярка засяга съществено правната сфера на ответника чрез съдържащите се в нея ограничения (§194,т.II). Анализирани са уредбата на обжалването на определенията, постановени в обезпечителния процес, след изменението на чл.396,ал.2 ГПК (ДВ,бр.100/2010г.) (§195.II.6.г), както и неговото отражение върху действието на ТР №1/2010г. ОСГКТК на ВКС. Изследван е чл.390,ал.4 ГПК (§195,т.III.3), като е прието, че предвиденото в него изискване за представяне на гаранция важи за бъдещ отрицателен УИ на длъжника за оспорване на вземането, но не и за обезпечение на бъдещ иск от ТЛ по чл.440 ГПК, защото то не е обвързано от СПН и ИС на ИО. Обсъдено е възможното приложение на обезпечителната мярка „спиране на МПС от движение“, уредена за първи път в новия ГПК (§196,т.II). Предложено е *de lege ferenda* в ЗДП да се предвиди изрична норма, препращаща към съответното правило на ГПК (§197,т.IV). Изследван е проблемът за допустимостта на обезпечителната мярка „възбрана“, когато исквата молба подлежи на вписване (§197,т.III.). Разработен е въпросът за компетентния да допусне замяната на обезпечителната мярка съд (§198,т.I.2). Застъпена е тезата, че компетентен да освободи внесената от ищеца гаранция във вр. с молбата му за допускане на обезпечението на иска, е съдът, пред който тя е представена. ирелевантно е кой съд е уважил с влязло в сила СР иска (§200,т.III).

Обосновано е становището, че когато в обезпечителния процес съдът е определил обезпечителна мярка върху несеквестрируеми имуществени права, следва да се обжалва актът на съда, а не действията на СИ и на съдията по вписванията. Те са подчинени на обезпечителната заповед на съда (§199,т.I). Същото важи и за жалбата на третото лице, засегнато от обезпечителната мярка (§199,т.II).

III. Регламент № 1896/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 година за създаване на процедура за европейска заповед за плащане²

(№3 от списъка на публикациите, публ. в „Сборник в памет на проф., д-р Ж. Сталев“, изд. „Сиела“, С., 2009, с. 573-685).

Това е първото подробно студийно изследване на Регл.1896/2006 във връзка и с много оспорваната в нашата литература част VII, глава 58 на ГПК. Чрез дадените обосновани терминологични пояснения с оглед на използваната в българския текст терминология, своевременно е уточнен понятийният апарат на Регламента, което даде възможност за нормалното му прилагане в практиката на българските съдилища. Задълбочено са изследвани установените в чл.3 Регл.1896/2006 критерии за определяне на трансграничния елемент. Подробно е анализирана възможната компетентност съобразно препращащия чл.6,ал.1 и императивно установената в чл.6,ал.2 Регл.1896/2006 компетентност по отношение на потребителя. Подробно и задълбочено са изяснени установените в чл.13, 14, 15 Регл.1896/2006 минимални стандарти за връчване, начинът на приложение на тези норми на правото на ЕС. Направена е точна съпоставка на тези стандарти с конкретните норми на ГПК за връчване. Детайлно е изследван уреденият в чл.20,ал.1 Регл.1896/2006 преглед в изключителни случаи.

² Вж. бел. 1.

Не на последно място категорично е обоснована тезата, че международният граждански процес е именно граждански процес с международен елемент, а не международно частно право, както се твърди в някои български литературни източници по МЧП.

IV. Проблеми на защитата на ответника срещу иска и новия ГПК

(№4 от списъка на публикациите; публ. в: „В. Попова, Избрани съчинения”, т. III „Избрани студии и статии”, изд. „Сиела”, С., 2010, с. 9-54)

Защитата на ответника срещу иска е изследвана в съпоставка с тази по стария ГПК. Изяснени са: **а)** процесуалната защита и защитата по същество; **б)** същността на оспорването, отричането, възражението и правния довод и произтичащото от нея различно третиране на тези процесуални действия на ответника във връзка с установените в новия ГПК ранни преклузии. Разгледан е проблемът за липсата на разграничение в новия ГПК на отделните средства за защита на ответника по същество, поставен и от други автори, коректно цитирани в бел.14 на с.14 от съчинението. Изяснена е разликата между исканията и възраженията на страните в процеса при действието на новия ГПК. Анализирани са чл.298,ал.4 ГПК в съпоставка с чл.221,ал.2 от стария ГПК. Обосновано внимание е обърнато на т.н. „възражение за право на задържане”, както и на непосоченото в цитирания текст възражение за неизпълнен договор(чл.90,ал.1 ЗЗД).

Направен е анализ на установеното в чл.131 ГПК задължително съдържание на отговора на ИМ и задължението на съда да даде указание на ответника за това съдържание. Изследвано е съотношението и противоречието между чл.133 и чл.146,ал.1 и 2 ГПК в редакцията на чл.146 ГПК към момента на публикуването на студията. Предложена е промяна в нормативната уредба, която вече е факт. Със ЗИДГПК (ДВ,бр.100/2010г.) се допълни чл.146,ал.3 ГПК. С оглед на преклузиите, установени в ГПК, е изследвана правната възможност на ответника да поиска отсрочване или разсрочване на изпълнението на СР, което процесуално действие не е посочено в чл.131,ал.1,т.3 и чл.133 ГПК.

V. Подведомственост и спор за подведомственост при действието на новия ГПК и АПК

(№ 5 от списъка на публикациите; публ. в: „В. Попова, Избрани съчинения”, т. III „Избрани студии и статии”, изд. „Сиела”, С., 2010, с. 78-101; електронно правно издание „Сиела. Норми”)

Анализирани са трите нива на подведомствеността като разпределение на: **а)** компетентността с оглед на принципа на разделението на властите; **б)** правораздавателната власт по различните категории дела (граждански, наказателни и административни); **в)** разпределението на гражданските дела между общите и специализираните съдилища. Задълбочено и подробно са изследвани въпросите за подведомствеността на гражданските дела като разпределение на тези дела между общите и административните съдилища при действието на АПК и новия ГПК. Очертани са: **а)** спецификата на подведомствеността на административните съдилища, които, създадени като специализирани за административноправни спорове, стават специализирани и за специалните гражданскоправни спорове, внимателно анализирани в изследването; **б)** различната подведомственост води до различен процесуален ред за разглеждане на подведомствените на административните съдилища граждански дела (чл.300 АПК).

Категорично е обоснован изводът, че чл.14,ал.3 ГПК не може да отмени повелята на чл.119 от Конституцията, поради което никое учреждение, което не е съд, изобщо няма право да приема за разглеждане гражданско дело, независимо дали то вече е прието или още не е прието за разглеждане от съда³.

³ Обстоятелството, че по различни логически пътища няколко автори споделяме разбирането за несъответствието на чл.14,ал.3 ГПК с чл.119 от Конституцията (вж. Златарева, М. Подведомственост по граждански дела. Сп. Търговско право, 2006, кн. 5; Иванов, Р., Пунев, Бл., Чернев, Коментара на ГПК, 2008)

Критикува се законодателната концепция разпределянето на делата между общите и административните съдилища да бъде отнесено към подсъдността, а не към подведомствеността, където е неговото логическо и систематическо място (критика на това законодателно решение се прави и в посочените в т.3 литературни източници). Тъй като ценността на научните изследвания е не само в обосновани критики на законодателните решения, но и в намиране на разумно тълкуване на установените от законодателя правила, в статията анализът на нормите в ГПК и АПК е съчетан с изследване на практиката на ВАС, ВКС и 5-членния смесен състав на ВКС и ВАС.

VI. Видове иски и новия ГПК

(№6 от списъка на публикациите; публ. в: „В. Попова, Избрани съчинения“, т. III „Избрани студии и статии“, изд. „Сиела“, С., 2010, с. 137-166; електронно правно издание „Сиела. Норми

Анализирана е широката палитра от УИ в съвременната българска правна реалност. На тази база УИ се характеризира не като иск със субсидиарно приложение, а като иск, адекватен на съответната нужда от искова защита. Обоснована е тезата, че чл.240,ал.2 ГПК и чл.424 ГПК са специални по отношение на чл.439,ал.2 ГПК и чл.124,ал.1 ГПК и уреждат специални случаи на изрично предвидени в закона отрицателни УИ. Обосновано е корективно тълкуване на чл.439,ал.2 ГПК във вр. с чл.439,ал.1 ГПК и чл.124,ал.1 ГПК в случаите, в които не се провежда съдебно дирене, при постановени: неприсъствено СР; СР по чл.237 ГПК при признание на иска; заповед за изпълнение. Изследван е въпросът за фактите, въз основа на които може да бъде предявен искът по чл.464,ал.1 ГПК според вида на ИО, въз основа на които е образувано изпълнителното дело: обикновено СР; неприсъствено СР; СР при признание на иска; заповед за изпълнение.

Изследвани са и въпросите за приложимостта на ОИ. Разгледани са двете хипотези на преждевременно предявяване на ОИ. Във връзка с ТЛ, учредило залог или ипотека върху своя вещ за обезпечение на чужд дълг е обоснована тезата, че е недопустим ОИ срещу него. То не е лично задължено по този дълг, а отговаря за него само с обекта, върху който е учредило обезпечението и затова не може да бъде осъдено да изпълни. Срещу ТЛ, учредило ипотека върху свой недвижим имот или залог върху своя движима вещ или вземане, може да се предяви УИ, с който да се установи правото на кредитора да удовлетвори вземането си от обекта на обезпечението.

VII. Новият ГПК. Разглеждане на делото в производството пред първата инстанция. Преклузии

(№7 от списъка на публикациите; публ. на 18.10.2010 г. в електронно правно издание „Сиела. Норми“)

Разгледан е въпросът за задължението на съда да изпрати на ищеца препис от отговора на ответника на ИМ, което е от изключителна важност за подготовката на ищеца за първото СЗ и разглеждането на делото в едно СЗ. Критикува се чл.142,ал.2 ГПК, в който се възпроизведе чл.107,ал.2 от стария ГПК с изменението през 2002 г. Изследван е въпросът за момента, в който съдът следва да извърши проверка на относителните процесуални предпоставки, както и да се произнесе по доказателствените искания на ответника, направени в отговора на ИМ. Защитена е тезата, че *de lege lata* съдът следва да се произнесе по тези въпроси в закритото СЗ по чл.140 ГПК за подготовката на делото. Разгледано е първото открито СЗ. Изяснено е понятието допълване на исковата молба в чл.143,ал.2 ГПК в

е надеждата при усилията на процесуалната наука законодателят да не допусне създаване на правосъдна компетентност на органи, които не са съдилища, както се е случило това по време на Конституциите от 1947 г. и 1971 г. и стария ГПК (напр. чл.79,ал.2) (вж. за проблема Popova, V. La cour comme un organe de la justice en juridiction. Resultats de la recherche, , boursiere de l'OTAN, 1993, депозиран в НАТО).

съотношение с изменението на иска. Анализирани са различните третиране на твърдението на фактите и представянето на доказателствата. Изведени са изводите за: **а)** задължението на съда да указва на страните доказателствената тежест (чл.146,ал.1,т.5 ГПК) и необходимостта да посочат доказателства за фактите, за които не са сторили това(чл.146,ал.2 ГПК); **б)** недопустимостта да дава указание за твърдения на факти и свързаната с това преклузия за тези твърдения, настъпваща съобразно чл.133; чл.144 и чл.147 ГПК. Анализирани са противоречието между чл.133; чл.146,ал.1,т.5 и чл.146,ал.2 ГПК по време на публикуването на статията. Обосновано е разбирането, че преклузията относно доказателствата настъпва едва след даденото на страните (в т.ч. и на ищеца) указание по чл.146,ал.2 във вр. с чл.146,ал.1,т.5 ГПК Предложението *de lege ferenda* е възприето от законодателя чрез допълването на чл.146,ал.3 с изр.ІІ ГПК (ДВ,бр.100/2010г.).

Разгледани са въпросите за приключването на съдебното дирене и провеждането на устните състезания.

VIII. Третото лице помагач през погледа на новия ГПК и европейското право

(№8 от списъка на публикациите; публ. на 12.11.2010 г. в електронно правно издание „Сиела. Норми“)

Статията е посветена на встъпването и привличането на ТЛП. Разгледани са въпросите за процесуалните предпоставки за конституиране на ТЛП и последиците от това. Уточнен е крайният момент в първото СЗ, до който може да се направи искането за привличане, когато разглеждането на делото е приключило в това съдебно заседание. От значение за преодоляване на инерцията за прилагане на ТР, издадени по време на стария ГПК е изводът, че процесуалното положение на привлеченото ТЛП като страна в процеса, в т.ч. и по отношение на необходимостта от призоваването му не зависи от това дали то фактически е взело участие в процеса, както и че т.3 на ТР №109-85-ОСГК на ВС, което беше прието по повод на чл.175,ал.2 от стария ГПК трябва да се смята за загубила действието си.

Анализирани са предвиденото в чл.219,ал.2 ГПК ограничение за привличане на ТЛП. Изведен е изводът, че ограничението по чл.219,ал. 2 ГПК важи в пълна мяра за ТЛП в държава членка на ЕС, но не и за ТЛП, което няма постоянен адрес в Република България, но има местоживееене по смисъла на чл.59 и чл.60 Регл.44/2001 в държава членка на ЕС във връзка с прякото приложение на чл.3.т.1 и чл.6,ал.1 Регл.44/2001. Анализирани са и практиката на СЕС.

IX. Изменение на иска и новия ГПК

(№9 от списъка с публикациите; публ. на 29.10.2010 г. в електронно правно издание „Сиела. Норми“)

В статията са разгледани процесуалните предпоставки за изменение на иска в различните хипотези – изменение на основание, петитум, размер, страни, както и моментът, до който може да се направи изменението в тези хипотези. Във вр. с установения в чл.214,ал.1,изр.І ГПК краен момент за изменение на основанието се застъпва тезата, че когато разглеждането на делото се отлага за следващо СЗ, крайният момент, в който е допустимо това изменение, е приключването на първото СЗ, а когато разглеждането на делото става в едно СЗ – това е приключването на съдебното дирене в първото и единствено СЗ. Коректно са посочени и другите разбирания в литературата. Обосновано е становището, че когато изменението на иска се състои в замяна на основанието по първоначалния иск с ново, съдът трябва да изследва въпроса дали ишецът прави отказ или оттегляне на иска, предявен по първоначалното основание, като му даде възможност да направи това уточнение. Член 214,ал.1ГПК относно преценката дали изменението на иска би затруднило защитата на ответника не може да се тълкува изолирано от чл.232 и чл.233 ГПК и да служи за тяхното заобикаляне или нарушаване. Аргументирано е становището, че при изменение на искането, водещо до внасяне на ново искане, както и при добавяне на ново искане, съдът *de lege lata*

също трябва да прецени дали няма да се затрудни прекомерно защитата на ответника. Направено е сравнение между съдържанието на изр.ІІ и изр.І на чл.214,ал.1 ГПК и връзката между тях.

X. Прекратяване на делото и неприсъствено решение при бездействие и неявяване на ответника, съотв. ищеца в първото по делото заседание

(№10 от списъка на публикациите; публ. на 06.10.2010 г. в електронно правно издание „Сиела. Норми“)

В статията са разгледани процесуалните предпоставки за постановяване на неприсъственото СР, съдържанието на това СР и неговите последици. Във връзка с процесуалните предпоставки *de lege ferenda* се предлага да се премахне противоречието между изискванията на закона, според които неприсъственото СР се постановява само при вероятна основателност на иска, но не се мотивира.

Разгледани са и процесуалните предпоставки за прекратяването на делото поради бездействие в процеса и на двете страни (чл.238,ал.3). Прието, че по аналогия, следва при това прекратяване да се приложат последиците, настъпващи при оттегляне на иска.

XI. Обявяване на съдебното решение и новия ГПК

(№11 от списъка с публикациите; публ. на 06.10.2010 г. в електронно правно издание „Сиела. Норми“)

Разгледани са различните аспекти на обявяването на СР. Сроктът по чл.235,ал.3 ГПК е характеризирани като задължителен, а не инструктивен. Липсата на преклузия за упражняване на правомощието на съда да постанови и обяви СР, не отменя задължението му да спазва срока. То следва и от установения в чл.13 ГПК принцип за решаване на делото в разумни срокове. Като процесуално задължение, а не пожелателна инструкция, е очертано задължението на съда да посочи датата, на която ще постанови СР. Установеното в чл.64,ал.1 ЗСВ правило за публикуване на СР на интернет страницата на съда се характеризира като императивно, представляващо израз на принципа на публичност на процеса, предвиден като гаранция за постановяване на законосъобразни СР. Обявяването на СР в предвидения в чл.235,ал.5 ГПК публичен регистър се свързва с неговата неизменност и неотменимост от постановилия го съд.

XII. Допълнителното решение и новия ГПК

(№12 от списъка на публикациите; публ. на 18.10.2010 г. в електронно правно издание „Сиела. Норми“)

Разгледани са предпоставките и редът за постановяване на допълнителното СР по новия ГПК. Поддържа се тезата, че когато със СР са осъдени двама ответници, без да е посочено дали осъждането е при условията на солидарност, е налице неяснота в СР, която води до практическа невъзможност за неговото изпълнение и която следва да бъде отстранена чрез тълкуване на акта по реда на чл.251 ГПК. Обоснована е възможността за отмяна на осн. чл.303,ал.1,т.3 ГПК на влязлото в сила СР по обусловения иск, когато съдът не се е произнесъл по ИУИ и впоследствие е постановено допълнително СР по ИУИ, което е влязло в сила.

XIII. Въззивното обжалване и новия ГПК

(№13 от списъка на публикациите; публ. на 05.11.2010 г. в електронно правно издание „Сиела. Норми“)

Направен е цялостен преглед на въззивното обжалване по новия ГПК и в съпоставка с производството по стария ГПК. Прието е, че негов предмет е както спорното материално правоотношение, предмет на делото, така и проверката на първоинстанционното СР. Очертан е механизмът на проверка на правилността на първоинстанционното СР. Въззивният съд първо изгражда своето становище по съществуването на спора на база на събраните пред двете инстанции доказателства и въз основа на него решава дали да остави жалбата без уважение или да отмени СР и да постанови свое СР за решаването на спора по същество.

Във вр. с ограничението по чл.260,т.5 ГПК, по аргумент за по-силното основание от чл.303,ал.1,т.5 и т.6 и чл.304 ГПК е обоснована допустимостта във въззивната жалба да се твърдят факти, които не са новооткрити за страната, но тя не е могла да посочи в първоинстанционното производство вследствие нарушаване

на процесуални правила или когато не е могла да се яви лично или чрез повереник поради особени непредвидени обстоятелства, които не е могла да преодолее.

Обоснована е тезата, че при действащия ГПК не е допустимо в отговора на въззивната жалба да бъде предявено възражение за погасителна давност, както и че ТР 1/2000, т.6 на ОСГК на ВКС е загубила действие поради променената законодателна концепция, изразена в чл.147,т.1 и 2 във вр. с чл.133 ГПК, чл.260,т.5 и чл.266 ГПК относно преклузиите на възможността за твърдение на факти.

Разгледан е въпросът за предявяване на възражение за прихващане във въззивното производство. Обоснована е тезата за неприложимостта на чл.371 ГПК относно срока на предявяване на това възражение в производството по търговски спорове, в общия исков процес. Прието е, че ТР 1/2000, т.6 на ОСГК на ВКС е загубило своето действие за общия исков процес поради съществено променената концепция на законодателя относно преклудирането на възможността на ответника за предявяване на възражения (чл.133; чл.260,т.5; чл.266,ал.2 ГПК) с оглед на концентрационното начало. Във връзка с тези преклузии се застъпва тезата, че е допустимо предявяване на възражение за прихващане от ответника във въззивното производство, когато основанийето за насрещното вземане е нововъзникнало или то е станало изискуемо след приключване на първата инстанция.

Очертано е съдържанието на доклада на въззивния съд, състоящо се от взаимосвързани елементи по отношение на: а) жалбите, отговорите по жалбите и представените към тях доказателства; б) указание по чл.146 ГПК за представяне на доказателства, когато страната твърди факти, но не представя доказателства в тяхна подкрепа; в) указанието, което е трябвало да бъде включено в доклада на първоинстанционния съд, когато страната прави оплакване, че той не е направил доклад и не й е дал указания по чл.146,ал.1,т.5 ГПК и чл.146,ал.2 ГПК.

Критикува се забраната (чл.258,ал.2 във вр. с чл.269 ГПК) за отмяна на необжалваната част на СР като неправилна, когато причината за отмяна на обжалваната засяга и нея, тъй като така се получат две противоречащи си решения. Предлага се *de lege ferenda* да се възприеме чл.206 от стария ГПК в редакцията му до 1997г. Акцентира се, че при изрично изразената сега законодателна воля се запазва приложимостта на ТР 1/2000, т. 13 на ОСГК на ВКС.

Предлага се *de lege ferenda* да се предвиди, че въззивният съд отменя СР и по отношение на необжалвалите го обикновени другари, когато отменянето на СР по отношение на обжалвалия го обикновен другар е във връзка с констатации и изводи на въззивния съд, които се отнасят до общите факти и елементи на правоотношенията на обикновените другари с противната страна.

XIV. Касационното обжалване и новия ГПК

(№14 от списъка с публикации; публ. на 08.11.2010 г. в електронно правно издание „Сиела. Норми“)

Разгледано е касационното обжалване, което запази характера си на трета редовна инстанция, но претърпя съществена промяна с въвеждането на основанията за допускане на касационното производство, предвидени в чл.280,ал.1 ГПК, подробно анализирани в статията. Направен е преглед на РКС № 4/2009 г., както и особените мнения в него, ТР 1/19.02.2010 г. на ОСГК на ВКС и особените мнения към него; опр. №2/ 2010 г. на КС по конст. д. № 17/2009г.; ТР № 2/28.09.2011 г. по тълк. д. №2/2010 г., ОСГК на ВКС и особените мнения към него. Застъпена е тезата, че производството за допускане на касационната жалба съобразно изискванията на чл.280,ал.1 ГПК, освен селектиращ характер, има и белезите на специфична правораздавателна дейност по допускане на касационната жалба до разглеждането ѝ по същество. Определението по чл.288 ГПК следва да бъде мотивирано във всички случаи.

Изследвани са и основанията за касация, предвидени в чл.281, запазването на актуалността на съдебната практика по време на стария ГПК по отношение на

тях, както и съотношението им с основанията по чл.280,ал.1 ГПК за допускане на касационното обжалване. Изследвано е съотношението между чл.292 ГПК и чл.291 ГПК във вр. и с предвиденото в чл.280,ал.1,т.2 ГПК основание за допускане на касационната жалба при наличие на противоречива практика на състави на ВКС. Подчертана е недопустимостта в СР по чл.291 ГПК съставът на ВКС отново да се връща към въпроса за наличие на противоречива практика на ВКС, решен в определението по чл.288 ГПК, с което е допуснал жалбата на осн. чл.280,ал.1,т.2 ГПК. Обоснована е тезата, че СР на състав на ВКС по чл.291 ГПК не обвързва останалите състави на ВКС, както и че противоречива практика на ВКС по см. на чл.280,ал.1,т.2 ГПК е налице, когато има две СР на състави на ВКС, постановени по чл.291 ГПК, което пък е основание и за прилагането на чл.292 ГПК за спиране на делото от третия състав и инициране на процедурата за постановяване на ТР на ОСГК, ОСТК или ОСГТК

Анализирано е производство за разглеждане на касационната жалба по същество с оглед на предвидените в чл.281 ГПК основания за касация и правомощията на ВКС.

XV. Някои въпроси по обжалването на определенията

(№15 от списъка на публикациите, публ. на 05.11.2010г. в електронно правно издание „Сиела. Норми“)

Изследвана е действителната воля на законодателя, изразена в чл.274,ал.3,т.2 ГПК за допустимост на касационното обжалване при условията на чл.280,ал. 1 ГПК на определенията по всички самостоятелни производства, с които определения се дава разрешение по същество по тези производства, в т.ч. и когато те са функционално свързани с исковия и/или изпълнителния процес (напр. обезпечителния процес, производството за издаване на ИЛ и др.). Обоснован е изводът, че в цитирания текст се възприе, но и разшири идеята на т. 6 на ТР № 1-2001-ОСГК на ВКС, като в частта, с която това ТР ограничаваше обжалваемостта на определения, влизащи в категория на посочените в чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, то е загубило действието си.

Направен е критичен преглед на ТР №1/2010 г. на ОСГТК (при отчитане на неговата задължителност за съдилищата - чл.130,ал.2 ЗСВ) за недопустимостта на касационното обжалване относно определенията за допускане на обезпечение на иск. Застъпената теза за допустимостта на касационното обжалване в този случай намери израз в изменението на чл. 396, ал. 2 ГПК (ДВ,бр.100/2010), с което за съжаление само частично се разреши създаденият с ТР № 1/2010 г. от 21.VII.2010 г. на ОСГТК на ВКС проблем.

XVI. Проблемът за отмяната на влезли в сила недопустими съдебни решения

(№16 от списъка с публикациите; публ. на 30.08.2011 г. в електронното правно издание “Апис-Време”)

В това съчинение се търси и обосновава разрешение на остро стоящия в практиката проблем за възможността за защита срещу влезли в сила недопустими СР чрез отмяната по чл.303 ГПК, когато те са засегнати от предвидени в чл.303 ГПК основания. Обоснован е изводът, че основания за отмяна по чл.303,ал.1,т.2,5, 6 и 7 ГПК могат да засегнат както неправилното, така и недопустимото СР. Отчита се, че терминът „отменяне” „отмяна” се използват не само в теорията и практиката, но и от законодателя, по отношение на неправилните СР, но в хипотезата на чл.304 ГПК СР, стриктно погледнато, е недопустимо поради неконституиране на задължителен необходим другар, но законодателят е предвидил неговата отмяна.

Акцентира се, че в производството по отмяна на влязло в сила СР, ВКС проверява само наличието на основанията за отмяна; ако те са налице, отменя влязлото в сила СР на посочените основания, без да изследва въпроса дали СР е неправилно или недопустимо. Подчертава се, че в производството по чл.303 и сл. ГПК ВКС не може да проверява дали самото СР е недопустимо и не може да го

обезсилва. След връщане на делото за ново разглеждане от постановилия го съд обаче, ответникът може да упражни правото си на процесуална защита и ако процесът е недопустим, съдът, на който делото е изпратено, ще го прекрати.

XVII. Производство по колективни искове по новия ГПК

(№17 от списъка с публикацииите; публ. на 31.05.2011 г. в електронното правно издание "Апис-Време")

В статията са разгледани спецификите на това ново за българското процесуално право особено исково производство. Изследвано е качеството на лицата, които предявяват колективния иск. Законодателят не е приел фигурата на процесуалния субституент, а фигурата на специален вид процесуално представителство, което произтича от закона и не е необходимо упълномощаване. Изяснен е въпросът за местната подсъдност при колективните искове. Разгледани са проблемите за изменение на определението за привременните мерки от съда, който ги е постановил. Обосновано е становището, че то е допустимо само при промяна на обстоятелствата. Предвидената в чл.385,ал.3 ГПК възможност този съд да измени постановената от него мярка поради грешка или пропуск, противоречи на установената в чл.385,ал.4 ГПК обжалваемост на определението.

XVIII. Заповедното производство по новия ГПК и чл. 708 от Търговския закон

(№18 от списъка на публикацииите; публ. на 25.06.2009 г. в електронното правно издание "Апис-Време")

Направено е изследване на въпроса за неудачността на включването на утвърдения с влязло в сила решение план за оздравяване на предприятието като основание за издаване на заповед за изпълнение по чл.410 ГПК, което беше направено с изм. на чл.708 ТЗ с §8 от ПЗР на ГПК (ДВ,бр.59/2007 г.) Добра намерената критика, подкрепена с анализ на конкретните норми от регламентацията на производството по несъстоятелност и заповедното производство, убеди законодателя в грубото противоречие на това разрешение. (поради възможността за оспорване на вземането чрез възражението по чл.414 ГПК) с процедурата за предявяване, оспорване и приемане на вземанията в производството по несъстоятелност; преобразуващото и обвързващо действие на утвърдения с влязло в сила СР оздравителен план; както и в наложителността от промяна. С изменението на чл.708 ТЗ (ДВ,бр.101/2010г.) той възприе предложението de lege ferenda за възприемането на предишното законодателно решение за възможност за издаване на ИЛ въз основа на утвърдения с влязло в сила решение оздравителен план.

XIX. Едно сполучливо и наложително изменение на чл. 708 ТЗ във връзка с издаването на изпълнителен лист

(№19 от списъка на публикацииите; публ. на 21.01.2011 г. в електронно правно издание „Сиела. Норми“)

В статията е обоснована сполучливостта и наложителността на разгледаното изменение. Акцентира се, че новият текст на чл.708 ТЗ (ДВ,бр.101/2010г.) със старото му съдържание отчете спецификата на това ИО, във връзка и с визираните в чл.404,т.1 ГПК съдебна спогодба и съдебно решение.

XX. Защита на кредитора по ЗДФО в случай на запор върху заложеното вземане във връзка с възможността за нетиране

(№20 от списъка на публикацииите; публ. в: „В. Попова, Избрани съчинения“, т. III „Избрани студии и статии“, изд. „Сиела“, С., 2010, с. 66-77)

Основният въпрос, предмет на тази статия, е съотношението между запора, който се налага в изпълнителния и в обезпечителния процес, клаузата за нетиране по чл.10 ЗДФО в двете ѝ проявни форми - предсрочна изискуемост (чл.10,ал.1,т.1 ЗДФО) и/или специален вид прихващане (чл.10,ал.2,т.1 ЗДФО; чл.2,ал.1,б."н" от Директива 2002/47/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 юни 2002 г.) относно финансовите обезпечения и реализацията на обезпечението (чл.11 ЗДФО). В резултат на внимателния анализ на разпоредбите на ЗДФО и Директивата (чл.2, ал.1,б."н"; чл.4,ал.1, чл.7,ал.1 от Директивата) и достъпната литература (цитирана в

статията) е изяснена изричната воля на европейския и българския законодател за рязка промяна в класическата концепция за относителната недействителност на прихващането и другите способи за погасяване на задължението на третото задължено към длъжника лице след налагането на запора върху вземането на длъжника (чл.13, ал 2, т.2 ЗДФО). Отчетен е и рискът във връзка с ограничената възможност за обжалване действията на СИ (чл.435 ГПК).

XXI. Някои правни проблеми за таксите, събирани от частните съдебни изпълнители

(№21 от списъка с публикацииите; публ. в: „В. Попова, Избрани съчинения”, т. III „Избрани студии и статии”, изд. „Сиела”, С., 2010, с. 55-65; електронно правно издание „Сиела. Норми” - на 06.04.2010г.)

Изяснена е правната същност на вземането на ЧСИ за такси и разноски като частно вземане за възнаграждение за положения от ЧСИ труд. Обосновано е становището, че той не действа неправомерно, когато не е събрал предварително дължимите от взискателя такси. Изяснени са характерът и съдържанието на сметката за дължимите такси по изпълнението, както и недопустимостта за събиране на пропорционалните такси, дължими на ЧСИ, преди да е приключило принудителното изпълнение чрез предприятия в него изпълнителен способ. Застъпва се тезата, че задължено лице по нея може да бъде както взискателят, така и длъжникът, а също и че предвиденото в чл.433, ал.2, т.6 ГПК основание за прекратяване на изпълнителното дело от ЧСИ не е императивно определено.

XXII. Der Einfluss des Europäischen Zivilverfahrensrechts auf das nationale bulgarische Zivilverfahrensrecht – Ausgewählte Aspekte,

im Sammelband “Einfluss des Europäischen Zivilverfahrensrechts auf die nationalen Rechtsordnungen”. Heidelberger Schriften um Wirtschaftsrecht und Europarecht.” Bd. 54, 1 Aufl. 2009, (№22 от списъка на публикацииите).

Статията е част от доклада ми, изнесен на международния колоквиум, проведен през 2007г. в Будапеща, скоро след приемането на България в ЕС. Посочени са усилията на Народното събрание за хармонизиране на българското право с европейското още преди влизането ни в ЕС, както и че в процеса на синхронизация, се е получило дублиране на текстове с тези от регламентите на ЕС. Разгледан е Регл.44/2001 във вр. с установените в чл.59 и чл.60 от регламента понятия за местоживееене и съответните понятия в КМЧП; приложното поле на чл.27, чл.28 Регл.44/2001 и чл. 37 и 38 КМЧП относно третирането на висящността на процесите в две държави, в зависимост дали са или не са членки на ЕС; компетентността по чл.31 Регл.44/2001 за обезпечителните мерки; режимът на признаване на СР и допускане на неговото принудително изпълнение; допускането на принудителното изпълнение на публичните документи и приравняването на съдебната спогодба към тях. Разгледан е и Регл.805/2004 от гледна точка на допускането на принудителното изпълнение на ЕИО без екзекватура.

20.02.2012 г.

Изготвил:.....
/Доц., д-р Валентина Попова/